Zálesí

Čtvrtletník pro kulturu, sport, historii a společenský život

ročník 61, podzim 2024, zdarma

HRAJEME BARVAMI | PODZIMNÍ VÝROČÍ | STALA SE ZE MĚ ŽÁKYNĚ | ZLATÁ PODKOVA ROK PŘED KULATINAMI

OBSAH ČÍSLA

TÉMA NA PODZIM 3
Rozhovor nejen o barvách s Jaroslavem Grodlem

SLAVÍME A PŘIPOMÍNÁME SI 6
Devadesátiletá Medova vila

KULTURA ŽIJE
Zábranovo a Magorovo září 7
Dvacetiny humpoleckých varhan 10
Žijeme filmy 11
Kulturní lahůdky 12

Z KNIHOVNY
Čtenáři jako redaktoři 13
Pestré září v knihovně 14

Z MUZEA 15
Ohlédnutí za prázdninami a ochutnávka podzimních akcí

Z HUMPOLECKÝCH KRONIK 16
130 let humpolecké železnice

STŘÍPKY Z HISTORIE 18
Uctění památky rodiny Evy Mráčkové, rozené Lüftschitzové

HISTORIE ZNÁMÁ I NEZNÁMÁ 20
Julius Fučík a jeho humpolecká stopa

OSOBNOSTI 21
Příběhy našich sousedů 2024:
Ludmila Dvořáková
Miloslava Kořínková
František Outrata
František Randa

VYPRÁVĚNÍ PRO ZÁLESÍ 23
Jana Reichertová: Stala se ze mě žákyně

PŘÍRODĚ NABLÍZKU 24
Z podzimní krajiny pohádka

SPORT 25
Ladislav Vrátný a Zlatá podkova

HRAJEME SI 27
Soutěžní 8smičkový kvíz

ZÁLESÍ – humpolecký zpravodaj pro kulturu, sport, historii a společenský život, ročník 61, vydalo Městské kulturní a informační středisko v Humpolci, Havlíčkovo náměstí 91 / redaktorka: Aneta Slavíková / redakční rada: Vendula Marešová, Ludmila Trnková, Dagmar Kluchová a Zdeněk Škrabánek / sazba: Michal Novák / grafické zpracování: studio Svéráz / e-mail: zalesi@infohumpolec.cz, podzimní číslo čtvrtletníku Zálesí vychází v **září 2024**.
Uzávěrka zimního čísla je 31. října 2024. Nevyžádané rukopisy se nevracejí, za obsahovou správnost příspěvků zodpovídají autoři a za uskutečnění plánovaných programů pořadatelé. Názory v uváděných příspěvcích se nemusí shodovat s názory redakce. Zálesí vychází jednou za čtvrt roku jako příloha Radničních listů města Humpolce.
Titulní strana: Reprodukce, Jaroslav Grodl: Vyjížďka, 2011, akryl na plátně, 100 x 115 cm.

Snažím se být co nejpřesnější ve vztahu k sobě

Zajímá ho všednodennost. Zachycuje krajinu, ať už urbánní, nebo přírodu, především atmosféru, a to napřímo, co nejjednodušeji, nerafinovaně. Barvy a světlo považuje za základ, se kterým malíř, ale nejen malíř, pracuje. Jeho kariéra měla tu nejklasičtější cestu – od vzdělání na základní umělecké škole přes střední uměleckou školu až po akademii výtvarných umění. Po studiích měl potřebu udělat za vším tlustou čáru a jako svůj mini manifest začal tvořit pod uměleckým pseudonymem Pure Beauty, tedy Čistá krása. K tomu si na vlastní kůži zažil, jaké to je nést následky, a s odstupem času mnohdy i úsměvné, za nelegální tvorbu ve veřejném prostoru. Jaroslav Grodl pochází z Čejova a jak sám říká, Vysočina na něj a jeho směřování měla značný vliv. „Odešel jsem odtud akorát na chvíli, takže Vysočinu mám hodně zažranou. A myslím, že je to v mém malování vidět. Když je člověk tady, tak si tříbí smysl pro jakousi prozaickou realitu a nelítá někde ve fantazijních sférách," míní malíř, grafik, ilustrátor a pedagog.

Jakou roli ve vašem životě hrají barvy?
Ty jsou pro malíře vším, je to základní materie, se kterou pracuje. A nejen on, v podstatě pro většinu lidí je ze všech smyslů nejvýznamnější právě zrak, kdy vnímáme skrze barvy. Barvy také mají svou psychologickou rovinu. Zkrátka to, co člověk, malíř zažívá, a chtěl by pak třeba malovat, vnímá primárně skrze barvy a pak to znovu, pomocí barev, formuluje.

Pracujete s psychologickou rovinou barev vědomě?
Nevykládejte si to příliš hluboce nebo složitě, myslím to naprosto jednoduše. Ve smyslu, že vždy vidíme nějaký celistvý obraz, který je složený z barevných fleků. Ta psychologie spočívá jen v tom sledovat, jak barvy fungují v našem vnímání. Jak to prožíváme v pocitové rovině. Obrazy k nám promlouvají především světlem, atmosférou, a tak v nich malíř přirozeně hledá pocitovou rovinu, které dosáhne právě nějakým ekvivalentem ve vztahu k předobrazu.

Takže to není tak prvoplánové ve smyslu, že byste si řekl, že například modrá je hodně oblíbená, tak teď budete malovat modře?
Ne, to vůbec ne, to bych se daleko nedostal *(úsměv)*. Máme sice šest barev duhy, ale vždycky je nějaká interakce, jejich setkání v poměrně širokém spektru. Modrá má samozřejmě obrovské množství odstínů a je jiná v momentě, kdy je vedle ní zelená, nebo růžová... A my nikdy nemáme šanci vidět nějakou barvu izolovaně. Nepřemýšlím v módu, jestli se nějaký obraz lidem líbí, nebo nelíbí. Nebo jak to zařídit, aby se líbil. Nějak vnímám a prožívám svět, z toho pak vznikají obrazy a já se snažím být co nejpřesnější ve vztahu k sobě. A u diváků předpokládám jen nějakou shodu v tom, že jsme všichni přece jen podobně konstituovaný: třeba, že nějaké pocity z různých atmosfér nebo z nějakého prostoru, který se před námi otevírá, prožíváme víceméně podobně.

Přesto, dá se říci, že máte nějakou oblíbenou barvu?
Mám rád všechny barvy. Co se týče malování, tak jsem pořád rozkročený mezi tonální barevností, což je řekněme kultivovaná, jemná barevnost, šedě, hnědě, okry: v podstatě barevnost složená z nebarevných, nepestrých barev. A pak mám rád i transponovanou barevnost, kde se může potkávat spoustu zvučných, výrazných tónů, známých z barevného spektra.

Jaroslav Grodl

Takže protiklady...
Jo no. Pořád se tak plácám mezi těmito póly a snažím se je organicky spojit, což je to nejtěžší.

Jak byste vy sám charakterizoval svou tvorbu?
Zajímá mě všednodennost. Maluji to, co je v mém bezprostředním okolí, ať už jsou to nějaké motivy, dalo by se říci žánrové – situace lidí, nebo nějaká krajina – a to jak příroda, nebo i urbánní prostředí. Na té všednodennosti mě vždy zajímala atmosféra. Snažím se malovat co nejvíce napřímo, co nejjednodušeji, nerafinovaně.

Co myslíte tou nerafinovaností?
Mluvím teď ve vztahu k nárokům na současné umění, kdy řada věcí potřebuje intelektuální průpravu, připravenost, aby divák to, co vnímá, vůbec rozklíčoval. Když přijde nezainteresovaný návštěvník do galerie, tak je pak většinou zmatený. Takže se snažím, aby moje obrazy byly přístupné, srozumitelné. Přitom mě realističnost zajímá v jiném slova smyslu než v tom fotografickém.

V jakém?
My vlastně vnímáme jinak než oko fotoaparátu. Máme dvě oči, neustále s nima pohybujeme, takže zážitek prostoru kolem nás je úplně jiný, než když ho zachytí fotoaparát se všemi podrobnostmi, přeostřeně, placatě. Lidské vnímání přepíná mezi řekněme pojmovým vnímáním, když koukám na strom a vím, že je to strom, a mezi bezděčným podvědomým, periferním vnímáním. Spoustu aspektů každého vjemu si člověk ani neuvědomuje. A to si myslím, že fotografie zachytit nedokáže.

Říkal jste, že vás zajímá všednodennost. Takže chodíte po ulicích, v přírodě se skicákem a tužkou v ruce?
Jojo, pořád. Mám sešity, v batohu, a když mě něco zaujme, tak skicuju. Anebo pracuji přímo venku v plenéru.

Jak jste se dostal k výtvarné dráze?
Řekl bych, že mám úplně tu nejběžnější dráhu. Odmala mě to bavilo, pak přišla humpolecká ZUŠka, střední umělecká škola v Jihlavě a nakonec vysoká umělecká škola – Akademie výtvarných umění v Praze.

A bylo to tak v plánu?
Já jsem byl pro malování vyloženě zaujatej, odmala, a tak jsem se na to naplno zaměřil. Pro rozhodování, co v životě dělat, byla ta jednostrannost výhoda, ale zpětně to zas až za takovou výhodu nepovažuji.

Jak to myslíte?
Prostě vidím, že když to lidé mají pestřejší, že je baví třeba i sport, jazyky a podobně, tak je to v součtu pro život lepší.

Jakože když nevyjde umění, tak vyjde fotbal?
No, že si vždy mohou vybrat, mají více otevřených dveří…

Vám to ale zase vyšlo tak, jak jste si představoval…
Ale jo, šlo to docela hladce. Chtěl jsem se umění věnovat a věnuji se mu. I když ne naplno, ještě k tomu malbu učím.

Dá se vůbec věnovat vlastní tvorbě naplno – z hlediska uživení se?
Ano, znám řadu lidí, kteří to tak mají. Dokonce si myslím, že současná situace je pro výtvarné umělce příznivá. Je to fifty-fifty, můžete si přivydělávat jinak, ale také je šance uživit se jen vlastní tvorbou.

Co znamená být ve vašich kruzích úspěšný? Kde je to reálné uplatnění?
V tom nejužším smyslu slova člověk dělá výstavy na nějakých významných adresách, tím se do výtvarné scény propíše jako nepřehlédnutelná osobnost, a do toho jeho díla nakoupí lidé, kteří sbírají umění. Pak samozřejmě školy vyšlou do světa řadu lidí, kteří svou kreativitu nakonec uplatní jinak, a to může být různě vzdálené od zmíněného úspěchu v nejužším smyslu slova.

Působíte pod dvěma pseudonymy: proč a proč hned pod dvěma?
Ten první, Pure Beauty (Čistá krása), vznikl při diplomce, kdy jsem měl potřebu udělat tlustou čáru za školou. Bylo to spíš pro mě, takový mini manifest, abych si neustále připomínal své ideály: abych neinklinoval k intelektuálnímu umění. A ten

Před kavárnou, 2018–2019, olej, akryl, plátno, 160 x 230 cm

druhý pseudonym, Huck Finn, vznikl v roce 2016 na rezidenci ve Francii. Pracoval jsem v plenéru a byl to jiný typ věcí než ty, které jsem dělal pod prvním pseudonymem. Krajina bez figurální tematiky. A protože jsem žil v domě na břehu řeky Seiny, vzpomněl jsem si na Huckleberryho Finna a řeku Mississippi. Ta hlavní postava, mladý kluk, byl otevřený, což se mi zamlouvalo, chtěl jsem se otevřít přírodě, řece.

Jako Jaroslav Grodl se někdy podepisujete?
Jojo. Já jsem se do těch pseudonymů už trošku zamotal, takže mi přijde, že mezi nimi teď není příliš velký rozdíl. Dřív jsem ho cítil, ale teď mám dojem, že se to hodně potkává, a tak si říkám, jestli je nutné v pseudonymech ještě pokračovat. Takže si podpis vybírám podle toho, jaký mám z obrazu pocit, a když nevím, tak se podepíšu vlastním jménem.

Kdysi jste někde řekl, parafrázuji, že umění lidi na Vysočině až tolik nezajímá…
Ten výrok vycházel z mého tehdejšího rozpoložení, z nějaké zkušenosti. Měl jsem krátce po škole a ještě jsem nevstřebal ten náraz. Na škole zajímá umění všechny, jste v sociální bublině. V realitě ovšem nezajímá skoro nikoho, nejen na Vysočině. To souvisí s tou mojí klasickou, hladkou dráhou. Vytvořil jsem si představu, že když je umění významné pro mě a blízké okolí, je významné i pro ostatní, což tak samozřejmě není.

Dá se to nějak změnit? Přimět další lidi, aby se o umění zajímali? Pokoušíte se o to vy sám?
Pracoval jsem v galerii jako kurátor, takže představa, že zájem o umění dostanu mezi více lidí, tu byla. A je. Dělám třeba plenéry v Přibyslavi: pozvu kamarády, malujeme v malém městě a nakonec uděláme výstavu.

Vaše jméno je také spojené s několika autobusovými zastávkami tady na Vysočině, které jste v minulosti pomaloval…
To vycházelo z naivní představy zformované sociální bublinou, o které jsem hovořil. Byl to rok 2009, 2010, kdy jsem se po studiích vypořádával s novou realitou. Prvotní představa byla taková, že současné prostředí města, nebo vůbec urbánní prostředí, je velmi strohé, že celou estetiku určuje sama architektura. Není tu, co dříve, třeba v baroku: nějaká umělecká výzdoba, ať už sochařská, štukatérská, malířská. Parazituje tu nelegální graffiti, ale to je podvratná vizualita. Chtěl jsem otestovat, jestli se v tomto prostoru dá nějak uplatnit lidská figura, aniž by z toho byla ta agresivní podvratná filozofie. Jenže kvůli netrpělivosti jsem zastávky, v Jihlavě, v Pelhřimově, pojednal nelegálně. Chytli mě a přišel trest veřejně prospěšných prací. Pro ty jsem si vybral Čejov a tehdejší starosta po mě chtěl, abych legálně pomaloval zastávku tam. Takový paradox *(úsměv)*.

Co vám z vašeho testu nakonec vyšlo?
Že by to mohlo fungovat *(úsměv)*. Zastávky v Čejově zůstaly, ty budu muset už obnovit, protože se na nich podepsal zub času. Co jsem dělal v Jihlavě, tak už není. V Pelhřimově také ne. V Dehtářích to, co jsem vytvořil nejdříve nelegálně, jsem musel pro vykonání trestu odstranit, ale pak jsem to po dohodě namaloval znovu oficiálně.

Jak vás při tom vlastně nachytali?
Když jsem maloval v Jihlavě, bylo to shodou okolností v době, kdy magistrát vyhlásil válku sprejerům, kteří prý tehdy hodně řádili. A vypsal dokonce finanční odměny pro ty, kteří nějakého sprejera napráší, a ten se chytne. To jsem ale nevěděl. No, a tak za mě nějaká paní dostala odměnu *(úsměv)*. V Pelhřimově mě nikdo nechytil, ale k dílu jsem stříkl i odkaz na své stránky, takže jsem se vlastně podepsal, a na základě toho mě zkontaktoval novinář s dotazy. Když pak policie zjistila, že jsem ochoten odpovídat novinářům, usoudila, že by bylo možné zakročit.

Jaký máte vztah k umění ve veřejném prostoru?
Většina umění, které se teď ve veřejném prostoru objevuje, jsou obvykle dočasné realizace. Nějaké festivaly soch, murále, tedy nástěnné malby, které se průběžně předělávají. V takovém módu je fajn, že se s tím lidé setkají, že to není jen zavřené v galeriích. Ale v zásadě se mi ty realizace často nelíbí, jde o pár módních autorů, kteří jsou všude a dělají to na můj vkus křiklavě. Když jsem maloval ty své pokusy na zastávkách, tak jsem je spíš vztahoval k lidovým, tradičním věcem, jako jsou třeba boží muka nebo jiné drobnosti, které nepůsobí expanzivně do okolí. Občas nám podobná nabídka na realizaci přistane na stole ve škole: většinou ji spolurealizuji se studenty a řeším s nimi hlavně technickou stránku i to, aby z toho nelezly právě ty křiklavé věci.

Co je teď ve výtvarném umění trendy?
Trendy tu samozřejmě jsou, především aktuální globální témata, která všichni vnímáme skrz média. Nyní třeba genderová, ekologická problematika, institucionální kritika, dekolonialismus a podobně.

Vy tomu podléháte?
Snažím se na to nenaskakovat.

Kde vaši tvorbu můžeme v nejbližší době vidět naživo?
V říjnu budu mít malou výstavu v Jemnici, v tamním bezobalovém obchůdku. Jezdím tam na akce, protože jde o takové místo setkávání, a kreslím účastníky. Jejich portréty pak vystavím přímo na místě vzniku.

Aneta Slavíková

Jaroslav Grodl (*1984) pochází z Čejova. Absolvoval Základní uměleckou školu G. Mahlera v Humpolci, vystudoval Střední uměleckou školu grafickou v Jihlavě a AVU v Praze, kde studoval v ateliérech Jiřího Sopka a Vladimíra Kokolii. Absolvoval stáž v mnichovské akademii u Jerryho Zeniuka (2007) a v letech 2016 a 2022 byl na rezidenčních pobytech ve Francii a v Německu, 2023 v Českém Krumlově. Vystupuje pod dvěma pseudonymy: Pure Beauty a Huck Finn. K jeho oblíbeným technikám patří olej, tempera a akvarel. Vedle malby se příležitostně věnuje grafickému designu, ilustracím, pracoval jako kurátor a působí jako pedagog. Žije v Přibyslavi.

Medova vila: Devadesát let od realizace

Humpolec je dnes vnímaný širší odbornou veřejností jako významné centrum současné architektury. Kvalitní a progresivní architektura zde byla realizována již na začátku dvacátého století a s nástupem moderny díky osvícenosti humpoleckých průmyslníků tento trend pokračoval. I proto se Humpolec dnes může pyšnit jednou z nejvýznamnějších moderních staveb na Vysočině – Medovou vilou, funkcionalistickým klenotem od jednoho z nejvýznamnějších českých architektů Josefa Gočára.

Tento geniální tvůrce měl v té době za sebou bohatou tvůrčí dráhu s několika vývojovými etapami: od kubismu a rondokubismu přes architekturu režného zdiva až po ukázněný purismus; přiblížil se i funkcionalismu mladší generace avantgardy. Právě Gočárovy vily ve vzorové osadě v Praze na Babě (1932) přivedly Otakara Meda k myšlence objednat u něho projekt vlastního domu.

Vila vyrostla na trojúhelníkovém pozemku při souběhu dvou předměstských ulic. Gočár jako zkušený urbanista umístil pádnou hmotu vily tak, aby z pouhého styku cest mohlo vzniknout skutečné náměstí. V parku před vilou stojí bronzová socha T. G. Masaryka od Vincence Makovského, jejíž slavnostní odhalování a odstraňování ilustruje pohnutou historii 20. století (1937–1940, 1945–1958, 1968–1972, od 1990 dodnes – s výjimkou obnovy v roce 2020, kdy se socha na čas ocitla u restaurátorů v ateliéru).

Stavba kombinuje železobetonovou a zděnou konstrukci. Její funkcionalistické pojetí se projevuje použitím hladkých průčelí oživených kontrastem světlé omítky a červeného nátěru části přízemí a okenních rámů, pásovým oknem či horizontálami střech a teras s pergolou.

Hmota stavby, posuny jejích objemů i detaily ukazují složité vnitřní uspořádání a funkce domu. Dům byl zároveň sídlem Medovy firmy „Zasilatelství látek“ v přízemí domu (kanceláře, čekárna, vzorkovna a skladiště), což symbolicky naznačuje jeho mírné zasunutí i odlišná barevnost, zatímco malá rampa na zahradním průčelí přímo ukazuje místo překládky zboží z auta do skladu.

Vlastní byt je v prvním patře. Hlavním prostorem je velkorysý obývací pokoj s průběžným oknem po celé délce stěny. Zajímavým motivem je volně stojící železobetonový sloup, který zde v navázání na mírně zasunuté přízemí prochází vnitřním prostorem. Pocit ohromující rozlehlosti je podpořen i vizuálním propojením s převýšenou halou s dřevem obkládaným schodištěm. Hala je osvětlená přímo a mezi ní a obývacím pokojem jsou prosklené široké dveře, takže domem se šíří kontinuální, světlem nasycený prostor v horizontálním i vertikálním směru. Část nábytkového zařízení navrhl Gočárův žák Vladimír Maršal.

Zahrada byla rovněž kultivovaně ztvárněna a členěna pergolami, altánem a bazénem. Velké terasy kompenzovaly absenci přímého propojení obytné části domu se zahradou.

Rodina si však ve vile mnoho bezstarostných let neužila. Otakar Med byl pro účast v odboji poslán do koncentračního tábora a po návratu a komunistickém převratu o dům přišel. Do přízemí vyvlastněného domu bylo umístěno zdravotní středisko a stavbě nebyla věnována dostatečná péče. Otakar Med se dožil navrácení majetku, avšak jeho rodina se nyní rozhodla vilu prodat. Můžeme říct, že díky tomuto rozhodnutí přichází nová etapa pro tento architektonický klenot. Tato výjimečná kulturní památka vyžaduje výraznou veřejnou podporu a rehabilitaci.

Dan Merta, estetik a historik umění a architektury

Vila Otakara Meda

Tyršovo náměstí 800, Humpolec
A Josef Gočár
I Otakar Med
P 1933
R 1934

Zábranovo a Magorovo září

Přesně 3. září uplyne čtyřicet let od smrti Jana Zábrany. A 23. září by své osmdesátiny oslavil Ivan Martin Jirous, zvaný Magor. Humpolec na obě velké osobnosti české literatury vzpomene v sobotu 14. září před centrem Mikádo i uvnitř, a to v rámci programu nazvaném Zábranovo a Magorovo září. Co vše Knihkupectví Jana Zábrany spolu s Městským kulturním a informačním střediskem v Humpolci připravily, se dočtete v Radničních listech, které jsou součástí tohoto vydání Zálesí. My připojujeme texty a vzpomínky: od profesora Jiřího Trávníčka, literárního teoretika, historika a kritika, k Janu Zábranovi a od Vladimíra Drápala „Lábuse“, kurátora, vydavatele a publicisty, k Ivanu Martinu Jirousovi. Přidáváme i vybrané ukázky z děl obou literátů s komentářem pedagoga, spisovatele a autora historických knih o Humpolci Zdeňka Škrabánka.

Jednou jsem stejně musel odejít: Jan Zábrana a Humpolec

To město je na Jana Zábranu (1931–1984) pyšné. Bodejť, kdo by se nehlásil k tak jedinečné osobnosti české kultury! Básníkovi, prozaikovi, překladateli, editorovi, autorovi drásavých deníků. Má v něm dnes ulici, pamětní desku na domě, kde bydlel; jeho jméno nese i knihkupectví... A přitom není ani místním rodákem. Tuto poctu Humpolci uloupil nedaleký Herálec. A pokud jde o prožité roky, i přes jeho nedlouhý život jich bylo víc v Praze než v Humpolci. V Humpolci žil mezi lety 1933–1950, v Praze posléze až do své smrti v roce 1984.

V básni „Malé město“ (ze sbírky *Samosoud*) je Humpolci přiděleno osudové stigma: Humpolec – toť „budoucnost se znaménkem minus“. To proto, že právě tady ho zastihl rok 1948, který tak osudově zasáhl do jeho života. Překopal mu životní plány; postaral se o uvěznění jeho matky (1950), otce (1952) a také o zabavení rodinného domu ve Vosmíkově ulici. Takže z Humpolce vlastně Jana Zábranu vyhnaly dějiny, což pro něj od této doby budou dvě strany jedné mince. V jeho vnímání tak nastal srůst místa a času, tedy Humpolce a roku 1948. A tohle nemizí. „Dnes je to třicet let, co v půl páté ráno zazvonila u našeho domu v Humpolci StB a po tříhodinové domovní prohlídce zatkli mámu. (8. listopadu 1949)“ Deníkový zápis z roku 1979.

Zažil zde harmonické dětství a mládí v učitelské rodině, která synkovu talentu přála a dokázala ho rozvíjet. Sem spadají jeho první lásky, skautování, gymnaziální učitelé, mezi něž patří i premonstrát Bohumil Vít Tajovský. V jeho deníkových zápiscích je Humpolec zmíněn téměř dvěstěkrát, a to způsoby velmi různorodými: Zábrana si připomíná slova, která zaslechl tady a pak už nikde jinde, vzpomíná na mnohé bizarní situace, které v jeho podání často dostávají až kocourkovské rysy, zaznamenává si návraty, přičemž vnímavě registruje, co všechno už se od jeho vyhnání změnilo.

Těch poloh je mnoho, převládá však nostalgie, vědomí nenávratna.

Jiří Trávníček

Nezažila jsem studenta, který by měl tak hluboké znalosti literatury a takový zájem o ni: I. M. Jirous a Humpolec

Říká se, že člověka nejvíc ovlivní zážitky z mládí, a proto má Humpolec v životě – a samozřejmě i díle – Ivana Martina Jirouse nezastupitelné místo. Ze vzpomínek jeho spolužáků je evidentní, že byl „jiným“ už na základní škole, četl „jiné“ knihy, které objevoval v antikvariátu, zajímala ho poezie, připravil pásmo básní od Christiana Morgensterna, v jehož existenci nevěřil ani jeho učitel češtiny; až ukázaná kniha ho přesvědčila. Nebyl na to sám, jeho o dva roky starší sestru Zorku zajímaly podobné věci.

Roku 1959 nastoupil Jirous na tehdejší humpolecké gymnázium, kde se stal obávaným diskutérem, neboť jeho vědomosti ze světa umění a literatury přesahovaly běžné hranice. „Za pětatřicet let své učitelské praxe jsem nezažila studenta, který by měl tak hluboké znalosti literatury a takový zájem o ni,“ vzpomíná jeho tehdejší třídní profesorka Hana Komrsová.

Ovšem již tehdy v Jirousovi dřímala snaha seznámit s tím, co on považoval za kvalitní či výjimečné, větší okruh lidí, základ jeho pozdější osvětové i „protistátní“ činnosti. Proto přepisoval knihy a verše, které byly tehdy nedostupné, jejich výběr prozrazoval už tehdy výjimečný vkus. Přepsal takřka celé dílo Franze Kafky, zajímali ho východní filozofové, francouzští symbolisté a celá řada dalších, v podstatě neoficiálních, autorů.

V roce 1962, po maturitě, opouští Humpolec a roku 1963 se stává studentem dějin umění na Karlově univerzitě. Tady jeho stopa v Humpolci na čas končí a všechno další už se odehrává v Praze, nicméně po čase se jako kulturní apoštol na humpolecké scéně opět objevuje.

Nejen, že zde zorganizoval několik koncertů skupiny The Plastic People Of The Universe

v dobách její začínající slávy, kdy působil ve funkci uměleckého vedoucího (první se uskutečnil 16. prosince 1969 v tehdejším Spolkovém domě pro téměř 600 diváků), ale zejména když se o Plastiky staral v dobách, kdy nemohli již veřejně vystupovat a veškerou aparaturu, tehdy zapůjčenou Pražským kulturním střediskem, museli vrátit. Jirous jim přes známého sehnal brigádu v humpoleckých lesích, ubytováni byli v maringotce pod kolejemi poblíž jihlavské silnice, ovšem zároveň začali zkoušet v závodním klubu, kde měli vlastní aparaturu a absolvovali několik „tancovaček“ po okolí. Na tom by nebylo zase tak moc zajímavého, kdyby pod vlivem jejich tvorby nevznikla přímo v Humpolci další undergroundová skupina, Bílé světlo, která v podzemních kruzích také dosáhla jistého věhlasu.

To je sice úplně jiný příběh, ale zároveň důkaz, jak se nonkonformní umění pod Jirousovým vlivem šířilo po vlastech českých jako epidemie a ani státní moc ho několikanásobným uvězněním (celkem si odseděl osm a půl roku) nezastavila.

Dnes se o Jirousově vlivu na několik generací citlivých a vnímavých lidí nepochybuje, ale v dobách tehdejší nastupující normalizace měl přehled o světovém umění jako málokdo a jeho literární práce byla oceněna již mnohokrát i oficiálními cenami.

Vladimír Drápal

Z básní Ivana Martina Jirouse a Jana Zábrany

I.
Vzpomínka zastřená přes času dálku:
má matka hází cigarety
na korbu náklaďáku.
Padesátých let detail tklivý.

To do neznáma odváželi
kněze ze Želivi.

(sbírka Magorovy labutí písně)

Ivan Martin Jirous jako autor vkládal do svých básnických reflexí kromě svérázné poetiky undergroundu také množství odkazů, vzpomínek, narážek. Není tolik textů, kde by se vracel přímo ke svému rodnému kraji, ale v tomto textu můžeme rozpoznat i neblaze proslulou represi proti katolickým klášterům. Jak asi básníka zkušenost formovala? Víra a její introspekce se v textech objevují často.

Na Mírově jsem makal v kapli.
Když teďka po čtvrtý mě lapli,
šoupli mě dělat do kostela
a v klášteře je moje cela.
Ptám se tě, Pane, vážně zcela,
ač trochu s potlačeným smíchem:
Nechceš mě nakonec mít mnichem?

(sbírka Magorovy labutí písně)

K náboženským motivům se vrací v těžkých chvílích svého života, kdy byl několikrát odsouzen do vězení coby nesmiřitelný oponent režimu. Strastiplné chvíle pro něho i jeho okolí v textech často zahaluje do humoru a sarkasmu.

Z téhle noci mě nezachrání
ani kohoutí kokrhání
Modré krajiny tetování
rozezněly se ostrým tónem
Šustí pytlíky s acetonem
mlaskají pederastů ústa
Venku za mříží tma je hustá

(sbírka Magorovy labutí písně)

V součtu strávil ve vězení osm let, jako recidivista byl odsouzen v rámci třetího stupně mezi dlouholeté zločince a vrahy ve Valdicích. Že právě to se vrylo do jeho osobnosti, možná v nepřístupnosti či obhroublosti, bychom mu neměli vyčítat. Jak bychom se popasovali s takovou realitou my?

Pod hlohem odváděli mě
když jsme mizeli v bráně
Františka ještě mávala mi
teď už jsme zase s Bohem sami

(sbírka Magorovy labutí písně)

Bolestné bylo pro něho i odloučení od rodiny, podobně jako to rodina měla těžké bez něho. Později zřejmě i s ním doma, když se vracel, pozměněný tím, co zažil. Pozměněný pitím. Přesto neústupný Magor.

Není pravda, že je mi smutno,
smutno mi totiž není.
A není pravda, že jsem sám,
jsem jenom osamělý.

(sbírka Ochranný dohled)

Poslední etapu života lemovala mnohdy kontroverzní eskapády, texty často popisují hospody, kamarády, ale odkazují se i na literární a kulturní odkazy. Přesto v nich často zaznívá i melancholický podtón.

Humpolec
Zorka je mrtvá
a s Věrou už dávno nežiju
teď jeli jsme s Janou
do Znojma
kolem Speřic
a chvíli poté ve starém autě
říkala
kdybychom se teď zabili

Už dlouho jsem nenapsal báseň
co když za chvíli umřu
a nezůstanou po mně texty
o kraji
který jsem tolik miloval

(sbírka Úloža)

Ivan Martin Jirous, řečený Magor, humpolecký básník plný protikladů. Nedivme se, že takové jsou i jeho texty i pohledy na něj. Ve své poslední sbírce, která vyšla až posmrtně, vzpomíná i na rodný kraj. Škoda, že mu nebylo dopřáno víc času, aby podobných textů zbylo víc...

Dožínky v létě 1945
Byl velký výběr čerstvých vdov.
Drhly... Měl přijet Chlestakov.
A v hadrech v lese našel hajný
cár dopisu, cár: Lieber Heini!

Bratranec volal: „Přijď pak domů!
Do sklepa!“ Líh čpěl po všech vsích.
Šel pro klíč. V kapse cinkalo mu
pár zlatých zubů ... německých.

Na návsi hudba kutálela.
Pak přijel Austin. Šofér klel.
Vítali: chléb, sůl ... slova vřela,

plál kroj (pokud jim nezpuchřel).
Pan Ferjenčík řek lidem něžně:
„Skončily první svobodné žně.“

(sbírka *Stránky z deníku)*

Prozaik, esejista, překladatel a básník Jan Zábrana ve své sbírce *Stránky z deníku*, publikované v roce 1968, později dopracovávané, formou rýmovaného sonetu předkládá velice ironický text, který zobrazuje konec války, ale zároveň konec svobody. Sarkastické sentence se naprosto míjejí s dobovým hrdinským patosem. Blíže má ke Škvoreckého Zbabělcům. Ostatně s tímto autorem později spolupracuje i na svých detektivních románech. V textech poezie, na rozdíl od jeho povídek a deníků, ale mnoho motivů odkazujících na rodný kraj nenajdeme.

...
Na stráni daleko
Jsme obcházeli zamčený hřbitov
Na zdech byly v maltě zapuštěné
Střepiny láhví
Aby nikdo nepřelézal
Ale díra ve zdi našla se přece
...

(sbírka *Havran)*

Jedním z takových odkazů může být i tento text. „Obraz“ horní stěny židovského hřbitova s rozbitými lahvovými střepy si možná vybavíte i vy. Je to jeden z motivů, které mají společné třeba s I. M. Jirousem. Ten místnímu židovskému hřbitovu a vzpomínce bývalých obyvatel židovského původu věnoval báseň Lahvová zeleň (viz níže). Zábranův text vyšel ve sbírce *Havran*, která pořádá jeho nevydané texty poezie.

Návštěva
Mám doma fotografii ze sedmačtyřicátého roku,
na které si v jedné vesnici na našem okrese
máma tiskne se Zenklem ruku
a táta čeká za ní,
aby si s ním taky stiskl ruku ...

Teď máma kroutí sedmý rok, táta pátý rok.
...

(sbírka *Havran)*

Jiný text sbírky odkazuje na formativní zážitek komunistického převratu. Jiřina Zábranová i Emanuel Zábrana byli členové vedení města i redakce časopisu Zálesí, během vítězného února přišli o své postavení. Později byli jako národní socialisté obviněni režimem a odsouzeni ve vykonstruovaném procesu k dlouholetému vězení. Nejprve matka (1950), později i otec (1952). Jan se po maturitě na zdejším gymnáziu (1950) z kádrových důvodů nemohl věnovat filologii na FF UK, tak zvolil bohoslovecká studia. I z nich byl vyškrtnut v roce 1952, jejich dům v Humpolci byl zabaven a on se musel natrvalo přestěhovat do Prahy a zkoušet se uplatnit v dělnických profesích. Jaké to bylo, nejlépe ukazují jeho povídky.

Uschnul jak kytky na oltáři
socialismu s lidskou tváří.

Krematorium českých Múz:
reálný socialismus.

(sbírka *Havran)*

Asi není překvapivé, že jeho nevydané texty jsou kritikou socialismu a nesvobody. Často volí formu volného verše podobného americké beatnické poezii, kterou i překládal. Leckdy si ale vystačí s krátkými aforismy.

Amen
...
Yves Montand do toho zpíval o velkých bulvárech,
En traversant les grandes boulevards,
nemyslel jsem na ně, z hlavy prchala jména kopců kolem našeho města,
Šibeňák, Hozopíle, Trucbába, vzpomínky evakuovaly,
jedna se zachytla na skobě smyslnosti, nemohla tam ani zpátky,
škubala sebou, proklínal jsem ji, ztracená neštěstí i štěstí:
...

(sbírka *Havran)*

Problesky se pak vrací i k rodnému kraji, ač časoprostorem jeho textů se spíše stává jeho pozdější domov Praha.

Lahvová zeleň
Lebka se zašklebila,
po hřbitovní zdi ozdobené střepy
s neporaněnýma rukama plížil se našinec.
Louky na obzoru zlátly,
vycházelo slunce.
A větve, staré, trouchnivé,
přikrývaly hroby laskavě. Na chvíli se pokusily
zachránit nezachranitelné.
Z ležících pomníků zvedli Kumermannové dva.
Gustavu Mahlerovi to nepomůže.
Jeho melodie hnusným árijcům
stále budou znít jako šlehání biče.
Proti světlu si s gustem prohlíží
zelené lahvové střepy
hospodský v Kališti.

(sbírka *Magorova mystická růže)*

Zdeněk Škrabánek

Humpolecké varhany v kostele sv. Mikuláše slaví dvacetiny

Letošní rok je tomu již dvacet let, kdy byly vysvěceny varhany v humpoleckém kostele svatého Mikuláše. Tento „královský nástroj“ od té doby přispívá nejen ke kráse liturgie, ale také vychoval řadu varhaníků, hostil varhanní kurzy, soutěže, festivaly a při četných koncertech přivítal mnoho interpretů z domova i ze zahraničí.

Příběh humpoleckých varhan se i dnes jeví jak z pohádkového příběhu. Po nevydařené rekonstrukci starých varhan počátkem devadesátých let byl o Vánocích častým hostem půlnočních mší zdejší rodák Stanislav Kotyza, žijící v USA. Nechápavě kroutil hlavou, když jsem během mše několikrát proběhl s kombinačkami za varhany nasazovat táhla mechanické traktury. Na konci pronesl památnou větu: *„Já vám koupím varhany.“* Jen jsem se pousmál, protože jsem věděl, že cena kvalitního nástroje se pohybuje vysoko nad rámec obvyklých darů. Jenže tato věta se v roce 2001 stala realitou a úkolu stavby nových varhan se s precizností jí vlastní zhostila firma Kánský a Brachtl z Krnova.

A nyní, po dvaceti letech, se na chodbě humpolecké ZUŠky zrodila myšlenka na toto výročí vzpomenout. Když jsem potkal kolegu a předsedu Spolku Mahler Bohdana Petroviće, řekl jsem mu: „Bohdane, neuděláme nějaký koncert k výročí varhan?“ Ano! Tato myšlenka narostla do větších rozměrů poté, když ji podpořili i manželé Kotyzovi s nabídkou významných hostů a interpretů.

Jsme hrdí na to, že naše město, které má tak bohatý kulturní život, může nabídnout další, skutečnou hudební lahůdku, navíc v den státního svátku 17. listopadu. Na co se můžete těšit? Na jednoho z nejlepších světových trumpetistů Otto Sautera, zpěvačku Ester Pavlů, houslistu Ivana Ženatého... V programu se samozřejmě představí i místní zpěváci a hudebníci – zpěváci Miroslava Časarová a Bohdan Petrović, varhaníci Martin Dvořák a Lukáš Dvořák, pěvecké sdružení Tucet a řada hostujících hudebníků, kteří společně chystají pro posluchače jedno překvapení, které zaštiťuje Spolek Mahler.

V této souvislosti vzpomínáme i na osobnosti hudební scény. Mnozí ani netuší, že Humpolec má slavného rodáka, kterým je dirigent Josef Stránský, který se narodil v Humpolci v roce 1872. Skutečnost, že Stránský byl nejdéle působícím dirigentem Newyorské filharmonie, a navíc hned po Gustavu Mahlerovi z nedalekých Kališť, je více než pozoruhodná. Máme být právem pyšní za tak velký přínos našeho regionu hudebnímu světu.

S Humpolcem je spjato také jméno skladatele Juraje Filase, který byl po Bohuslavu Martinů druhým žijícím českým autorem, jehož skladby zazněly v newyorské Carnegie Hall a jeho tvorba bude rovněž zastoupena v připravovaném koncertu. Juraj Filas zemřel v roce 2021.

Musíme též vzpomenout na dirigenta a skladatele Jana Bouchnera, který dokázal svým příkladem nesmírné oběti a nasazení pro hudbu získat snad každého zpěváka a muzikanta z okolí a zasloužil se o vysokou úroveň zdejší chrámové hudby. V osmdesátých letech tak pod jeho taktovkou zněly z humpoleckého kůru taková díla jako Mozartova Korunovační mše, Beethovenova Missa Solemis či Dvořákova Mše D dur. Jan Bouchner tragicky zahynul v roce 1994.

Na tyto tři hudební osobnosti zavzpomínáme při zádušní mši, která bude sloužena 16. listopadu.

Srdečně vás zveme.

Martin Dvořák

Žijeme filmy. A co vy?

Humpolecké kino je kino s dramaturgií, což s trochou nadsázky znamená, že nepromítá bez rozmyslu všechno, co jde do distribuce. Nejde ani cestou multiplexů, které vydělávají především na občerstvení prodávaném při projekcích velkorozpočtových trháků určených masovému publiku. U nás v Humpolci přinášíme kombinaci očekávaných blockbusterů a alternativnějšího obsahu, máme filmové maratony a různé přehlídky. Vedle očekávaných premiér zařazujeme i snímky, které možná nepřivedou do kinosálu stovky diváků, ale zato mají jinou přidanou hodnotu. Třeba tu, že přispívají k zajímavějšímu a rozmanitějšímu programu. Na podzim jsme si proto pro naše návštěvníky přichystali několik novinek i osvědčené a oblíbené formáty.

Loni jsme obnovili činnost **Filmového klubu Humpolec**, v rámci kterého jednou do měsíce přinášíme novinky i starší filmy pro náročnější diváky. Členové FK mají tato promítání za zvýhodněnou cenu. Stát se členem klubu milovníků filmu je snadné. Stačí si na pokladně kina nebo v infocentru koupit za 60 korun průkazku a začít čerpat výhody. Za sníženou cenu můžete vyrazit do kina i dopoledne, a to v 9:30 hodin – pro někoho tedy možná spíš ráno. Jedna středa v měsíci patří **Seniorkinu**, jiná zase pro změnu **Mimikinu**, tedy promítání pro rodiče (i jiné dospělé) s dětmi. Mimikino se promítá na malé scéně Mikáda, takže si s sebou můžete vzít kočárek, hračky, jídlo, prostě vše, co potřebujete. Promítáme se sníženou hladinou zvuku a v lehkém přítmí. Mimikino i Seniorkino jsou přístupné všem divákům bez rozdílu věku a počtu potomků, takže pokud vám vyhovuje dopolední promítání, není problém dorazit a zpestřit si den filmem.

Hned v září uvedeme nový koncept promítání, který vás zábavnou formou přiměje zhlédnout filmy, které byste si možná sami nikdy nevybrali, ale které vás můžou příjemně překvapit. První projekce **Kina naslepo** proběhne v úterý 24. září. O co že se jedná? O projekci filmu, kdy do poslední chvíle nevíte, co se na plátně objeví. Vy prostě přijdete a nevíte na co, no a my vám něco pustíme. Bude to drama? Horor? Komedie? Dokument? Kdoví! Když se vám do vkusu netrefíme nebo jste film už třeba viděli, můžete během prvních 15 minut odejít ze sálu a nenecháte nám ani korunu, na pokladně vám peníze za vstupenku vrátí v plné výši. Zní to jako lákavá špetka dobrodružství? Nám rozhodně ano! Filmy pro vás vybíráme (vždy) s láskou, (většinou) taky s laskavým sarkasmem a skeptickým optimismem.

Nová sezóna **Tady Vary 2024/2025** začne ve středu 2. října. Zahajovacím filmem bude předpremiéra očekávaného filmu režiséra Todda Phillipse Joker: Folie à Deux. V pokračování filmu Joker, který si před pěti lety vysloužil 11 nominací na Oscara, opět zazáří Joaquin Phoenix, tentokrát po boku Lady Gaga. Předplatné na deset večerů filmových lahůdek za zvýhodněnou cenu koupíte na www.tadyvary.cz. Každý měsíc mezi říjnem a červnem vás v rámci přehlídky Tady Vary čeká předpremiéra skvělého filmu s červeným kobercem a festivalovou atmosférou v desítkách kin po celé republice – a my u toho samozřejmě nebudeme chybět! Tak si zarezervujte nějakou pěknou (dvoj)sedačku v našem kině. Doporučujeme i jako skvělý dárek pro všechny cinefily.

Londýnský Royal Opera House přináší každoročně výběr aktuálních inscenací Královského baletu divákům do kin po celém světě a letos na podzim nově i do Humpolce. V programu cyklu **Balet v kině** nechybí milované klasiky ani očekávané novinky – těšte se třeba na Louskáčka, Alenku v říši divů, Labutí jezero nebo tvorbu současného choreografa Královského baletu Christophera Wheeldona. Inscenace jsou uváděny ze záznamu s odstupem obvykle několika týdnů od jejich konání. Všechny balety jsou kompletně opatřeny českými titulky, včetně úvodního slova a přestávkového programu, který vždy dovolí nahlédnout do zákulisí jednoho z nejprestižnějších operních domů na světě. Prodej permanentky na všechny inscenace za výhodnou cenu probíhá v infocentru i na pokladně kina.

V listopadu máme pro filmové nadšence hned dvě víkendové speciality. Máte výdrž jako Frodo a dáte na jeden zátah celou epickou ságu Pán prstenů? Přijďte svou oddanost jedné z nejikoničtějších filmových sérií prokázat do kina v sobotu 9. listopadu, kdy proběhne **maraton** celé trilogie **Pána prstenů**. Nenechte si ujít možnost vidět filmové perly ověnčené 17 Oscary na velkém plátně a s mohutným zvukem. V sobotu 23. listopadu proběhne tradiční **noční filmová jízda VOČI**, tentokrát s pořadovým číslem 28. Přijďte si užít večer plný špičkových filmů a k tomu půlnoční občerstvení na posilněnou.

Ty nejlepší filmy o zimních sportech z celého světa i z domácí produkce přinese v prosinci **Snow Film Fest**. Těšte se na pořádnou dávku prašanu, inspirace, adrenalinu, ale i zajímavou přednášku a v neposlední řadě výborné občerstvení. V lednu budete mít jedinečnou příležitost zažít rozmanitost současných severských filmů během přehlídky **SCANDI**. Nahlédnete do skandinávské kultury skrze divácky oceňované filmy z Dánska, Švédska, Finska, Norska a Islandu, objevíte rozmanité žánry i vážná témata, která hýbou společností. A tím rozhodně nekončíme. Sledujte náš web www.infohumpolec.cz/kino a facebook, ať vám nic neuteče, a hlavně – přijďte za zábavou a zážitky k nám do kina. Rádi vás uvidíme.

Vendula Marešová, ředitelka MěKIS

HISTORIE

Legiovlak

Po pěti letech se Legiovlak opět vrací do Humpolce. Pojízdné muzeum věnované československým legiím se skládá z vozů polní pošty, těplušky, zdravotního, filmového, velitelského, štábního, obrněného, prodejního, krejčovského, kovářského, ubytovacího a dvou plošinových vozů. Ve všech na vás bude čekat věrná rekonstrukce vybavení, legionáři v dobových stejnokrojích, ale také originální exponáty a několik stovek fotografií na panelech mapujících historii československých legií.

24/9 – 29/9 2024, vlakové nádraží

BESEDA

Jiří Kolbaba: Splněný sen

Nechte se prostřednictvím jedinečných fotografií jednoho z nejznámějších českých dobrodruhů, cestovatele Jiřího Kolbaby provést všemi kouty světa s důrazem na unikátní přírodní úkazy, kompozice a roztodivné tváře domorodců s nádechem dobrodružství, poznání, exotiky a tajemna. V tomto nestandardním pořadu vám autor sám představí množství snímků přírody, lidských tváří, zvířat a situací ze všech šesti kontinentů planety. Večer plný inspirace mimo jiné objasní mechanismy globálního cestování a zásady kompoziční tvorby.

12/11 2024, divadelní scéna kina

KONCERT

Iva Bittová & Adam Ben Ezra

V Humpolci se vůbec poprvé potkají na pódiu dva výjimeční umělci – světově proslulá česká houslistka a zpěvačka Iva Bittová a izraelský muzikant Adam Ben Ezra. Ten je považován za průkopníka nového stylu hry na kontrabas, při kterém na nástroj hraje a bubnuje zároveň. Třaskavá hudební kombinace plná energie zaručuje, že vás díky tomuto dvojkoncertu čeká nezapomenutelný večer.

4/10 2024, divadelní scéna kina

DIVADLO

Jak Kubrt se Sněhurkou jeli vlakem

Divadelní kabaret složený (nejen) z oblíbených scének z dílny Oldřicha Kaisera a Jiřího Lábuse, které milují generace diváků. Známá dvojice křísí zejména legendární výstupy, mezi kterými samozřejmě nesmí chybět Kubrt, proměna v mouchu, protivná bába ve vlaku a převyprávěná Sněhurka. Oba protagonisté je doplňují několika bonusy i svým vyhlášeným smyslem pro improvizaci. Tahle kombinace nenechá vaši bránici v klidu!

13/11 2024, divadelní scéna kina

Čtenáři knihovny se stali redaktory v údolí muminků

V pátek 9. srpna se park Stromovka proměnil v údolí muminků, kde se děti mohly stát novináři a objevovat s knihovnou příběhy inspirované dílem Tove Jansson.

Program s názvem Redaktorem v údolí muminků byl dopoledne zaměřen na nejmenší účastníky, kteří ještě neumějí číst. Děti si vyslechly úryvek z knížky Tove Jansson o tom, jak Mumínek a jeho přátelé našli čarodějův klobouk. Předčítal student gymnázia Martin Staněk.

Po čtení se malí redaktoři vrhli do plnění úkolů a doplňovali pracovní listy – Muminí noviny z Humpolce. Mezi řádky hledali malou Miu; po parku si hráli na schovávanou s neviditelnou Nynny; skládali lodičky Hatiffnatům a také si zazpívali, vyrobili magnetku, poznávali tajemné stopy v písku, nakrmili posledního dráčka a mnoho dalšího. Za splněné úkoly a doplněné „noviny“ si děti odnášely placky, které navrhla ilustrátorka Bára Příhodová.

Odpoledne si na své přišly i „starší“ děti. Tajemný příběh o Muminkovi a jeho kamarádech, kteří tábořili v jeskyni, četl hudebník a loutkář Samuel Háva. Do Muminích novin z Humpolce pak „redaktoři“ dopisovali články a zprávy.

Venkovní hra byla součástí projektu Digitální svět v knihovně, který je finančně podpořen Ministerstvem kultury ČR.

Akce humpolecké knihovny přilákala mnoho dětí i jejich rodičů. Připomněli jsme si 110. výročí narození výtvarnice a spisovatelky Tove Jansson, která svými příběhy o muminech obohatila svět dětské literatury. Knihovna děkuje všem, kteří se akce zúčastnili, a také dobrovolníkům, kteří pomáhali s přípravou a průběhem celého dne.

Zdeňka Komrsová

Pestré září v knihovně

V prvním školním měsíci připravila Knihovna Jiřiny Zábranové pro své návštěvníky bohatý program plný zajímavých akcí pro všechny věkové kategorie. Ať už jste nadšení čtenáři, rodiče s malými dětmi, nebo máte rádi historii.

Zářijové setkání čtenářského klubu pro dospělé bude mít aktuální téma „dovolená". Přijďte si popovídat o knihách, které vás provázely na cestách, a podělte se o své zážitky s ostatními. Je to ideální příležitost pro všechny, kteří rádi sdílejí své literární objevy.
Čtenářský klub pro dospělé (pondělí 2. září v 17:30 hodin, studovna knihovny)

Pro milovníky české historie jsme připravili další přednášku, tentokrát na téma „husitské období". Přednáší Miloslava Stehnová, která vás provede klíčovými událostmi této významné epochy. Rezervace míst je nutná předem, aby každý měl jistotu, že se na něj dostane.
Doba husitská (středa 4. září v 17:30 hodin, Literární klub)

Taneční nadšenci, pozor! Pokračujeme v tanečních hodinách s Haničkou Havelkovou. Tentokrát nás čeká další lekce v rámci programů **Knihotoč** a **Když ženy tančí**. Pokud si chcete užít zábavu a zároveň se trochu rozhýbat, tato akce je přesně pro vás. Další informace najdete na webových stránkách knihovny.

Pro předškoláky a prvňáčky je připravena první zábavná hudební lekce, která podporuje kreativitu, rytmické cítění a jemnou motoriku prostřednictvím her a zpěvu. A je skvělým úvodem do světa hudby a pohybu. Lektorka Martina Stárková. Na kroužek je třeba děti přihlásit v dětském oddělení do 6. září.
Muzikohrátky (pondělí 9. září od 15:30 hodin, Čítárna knihovny)

Čtenáři současné literatury si nesmí nechat ujít **Noc literatury** (středa 18. září od 17:30 hodin), která nabídne netradiční pohled na evropskou literární scénu. Těšit se můžete na ukázky z tvorby známých i méně známých autorů v atraktivních nebo běžně nedostupných prostředích. Tento večer vám přiblíží aktuální literární trendy a nabídne jedinečný zážitek.

Kyberbezpečnost a nástrahy internetu – v dnešní digitální době je důležité myslet na bezpečnost na internetu. Programátor Zbyněk Buřival si připravil přednášku zaměřenou na možná nebezpečí, která číhají na uživatele internetu. Tato akce, podpořená Ministerstvem kultury ČR v rámci projektu Digitální svět v knihovně, vám poskytne cenné informace o tom, jak se chránit v online prostředí. Rezervace míst je možná prostřednictvím e-mailu knihovny. Přednáška se uskuteční ve středu 25. září v 17:30 hodin v dětském oddělení.

Závěr měsíce patří rodičům s malými dětmi. Zářijové setkání **klubíku Humpoláčci** bude zaměřeno na **téma „podzim"**. Knihovnice představí nové knižní tituly, děti si vyrobí veselou hračku a vyzkouší si hry pro rozvoj slovní zásoby. Nebude chybět ani předčítání pohádky.

Nezáleží na tom, zda se k nám chystáte na přednášku, tanec nebo se zúčastníte některé z aktivit pro děti: těšíme se na viděnou v Knihovně Jiřiny Zábranové! A věříme, že si každý najde v našem programu to své.

Zdeňka Komrsová

Ohlédnutí za prázdninami a podzimní pozvánky do muzea

O prázdninách, které jsou neodvratně za námi, zavítali do muzea kromě běžných návštěvníků také malí i velcí indiáni. Každé druhé pondělní dopoledne pro ně byl v antropologické expozici připraven zajímavý program.

Ještě před jeho započetím se zájemci mohli pomalovat indiánskými barvami a pak už se všichni posadili kolem ohniště a zaposlouchali se do povídání o tom, jak žili indiáni. Každý si prohlédl a osahal předměty z každodenního indiánského života, nechyběly ani hračky, rituální masky nebo zbraně. Vše bylo podbarveno tóny indiánské hudby a nakonec si na autentické hudební nástroje zahráli i sami účastníci programu.

Po malé přestávce s osvěžujícím douškem „ohnivé vody“ následovala interaktivní část, kde se vyráběly pestré papírové čelenky, připraveny byly skládačky a omalovánky s indiánskými motivy. Po ukončení devadesátiminutového programu dostal každý diplom s vybraným indiánským jménem a připínací placku s vyobrazením náčelníka Siouxů. Protože se program nejen dětem líbil, určitě ho v budoucnu zopakujeme.

Pro podzimní období jsme pro vás připravili kromě prohlídky expozic muzea také tři výstavy obrazů a další tradiční akce, z nichž první bude v září **muzejní vycházka**. Pro její trasu nás tematicky inspirovalo **130. výročí zahájení železničního provozu v Humpolci**. Sejdeme se proto na vlakovém nádraží, kde si řekneme něco o historii místní dráhy a pak nasedneme do vláčku. Vystoupíme v Kamenici, kde navštívíme soukromé venkovní muzeum dráhy Romana Macha, který nám představí svou sbírku železničních pokladů. Navštívíme také krásnou zahradu Milana Žáčka, který si pro potěšení vytváří železné sochy. Cesta zpět bude podle uvážení vlakem nebo si do Humpolce uděláme asi šestikilometrovou procházku.

Poslední zářijový den vás pozveme na **přednášku o houbách**, na které vystoupí předseda Mykologického spolku z Havlíčkova Brodu Jaroslav Kocman. Pokud zaprší a houby porostou, můžete si s sebou i několik vám neznámých kousků přinést k určení.

V listopadu začíná již 12. ročník cyklu **Věda v muzeu**, kde na jednotlivých přednáškách přivítáme zajímavé osobnosti s neméně zajímavými tématy.

Pro upřesnění termínu všech našich akcí sledujte webové stránky a fb muzea, plakátovací plochy a Radniční listy.

Dagmar Kluchová

Sto třicáté výročí humpolecké železniční dráhy

Dne 1. září před 130 lety zažilo město Humpolec jeden ze slavných dnů. Konala se totiž první jízda vlakem z Humpolce do Havlíčkova (tehdy ještě Německého) Brodu. Tento okamžik však není v pamětní knize zachycen, protože ta se začala psát až o rok později. Několik zmínek o tom, co se dělo před vybudováním zdejší železnice, nalezneme v takzvané Kamarýtově kronice, jejíž třetí pisatelka Anna Vetterová-Bečvářová zde zachycuje část korespondence svého otce Filipa Bečváře, pozdějšího humpoleckého starosty, který se o stavbu železnice výrazně zasloužil. K samotnému 1. září 1894 však napsala pouze: *„Vzpomínám na den, kdy naše lokálka prvně slavnostně ověnčená jela do Brodu. Co tu bylo slávy.“*

STALO SE… před 129 lety (začátek roku 1895 – Nové stavby, nová silnice k nádraží)

„Téhož roku [kronikář myslí rok 1895] byl čilý ruch stavební, patrně drahou vyvolaný. Vystavěl továrnu Ant. Smrčka, č. 538, tovární postřihačskou dílnu Jindř. Barták na „Kasárnách“, č. 568 [správně má být č. 562]. Tři stavení na nádraží: hostinec Peroutky Kar., hostinec Kryštůfkův a skladiště prken, dříví a uhlí Viléma Jenče ze Světlé.

V zimě r. 1894/5 postavena nádražní silnička vedoucí mezi domy Šťastného, č. 3, a Mor. Weila, č. 2, okolo „Stupníku“, nákladem města.

Též kvůli dráze opravena byla část okresní silnice od nádraží do města a ulice do ní ústící „na Americe“, jež byla značně zvýšena a hlubokým kanálem opatřena.“

KOMENTÁŘ: Tento zápis svědčí o tom, jaký vliv na vývoj a podobu města měla železnice bezprostředně po svém zprovoznění. Našli se však i lidé, kteří měli námitky proti stavbě dráhy a snažili se ji zastavit. Byli to především povozníci, kteří měli obavy o svoji živnost. Poprvé se jim to podařilo v 70. letech 19. století, kdy byla plánována trasa vedoucí ze Světlé nad Sázavou přes Humpolec do Německého Brodu. Druhý pokus těchto „stavbokazů“ však nebyl úspěšný, a tak se 17. července 1893 začala budovat více než 25 kilometrů dlouhá dráha. Slavnostní zahájení provozu se konalo již zmíněného 1. září 1894 a u této příležitosti byla pořádána také krajinská výstava, která dala impuls i k založení Musejní společnosti pro okres humpolecký, dnešního Muzea dr. Aleše Hrdličky v Humpolci, v roce 1895.

STALO SE… před 126 lety (20. dubna 1898 – Přejeta vlakem)

„20. 4. přejel večerní vlak opilou tulačku Šeborovou z Heralce, na komorovické silnici. Táž byla usmrcena.“

KOMENTÁŘ: S (nejen) železniční dopravou jsou spojeny i, mnohdy smrtelné, nehody. V humpolecké kronice je první taková tragédie zaznamenána právě dne 20. 4. 1898. V prosinci téhož roku došlo k dalšímu neštěstí, když: *„Dne 12. 12. 1898 rozmáčkly na zdejším nádraží železniční vozy dělnici Marii Němcovou, 22 let starou.“* Poté následovalo i několik sebevražedných „skoků“ pod vlak.

Pro zajímavost dodejme, že za vůbec první nehodu na železnici v českých zemích i na území tehdejšího rakouského císařství je považována srážka dvou za sebou jedoucích vlaků u stanice Vranovice na jižní Moravě. Několik cestujících bylo zraněno, nedošlo však k žádnému úmrtí. Dosud nejtragičtější železniční neštěstí v české a československé historii se odehrálo 14. listopadu 1960 na trati Pardubice–Hradec Králové, když se u stanice Stéblová čelně srazily dva vlaky a zemřelo (podle různých zdrojů) 110–118 lidí a zraněných bylo 106–110.

STALO SE… před 111 lety (12. února 1913 – Deputace u ministra ve Vídni)

„Deputace u ministra železnic ve Vídni – skládající se ze zástupců měst, okresů a velkostatků na Humpolecku a Pacovsku dlela ve Vídni dne 12. února 1913 ve příčině stavby dráhy z Humpolce do Pacova, jejíž projekt je již dávno hotov. Deputace uvedena byla poslanci Šubrtem, Vackem a Viškovským i dostala slib, že žádaná dráha bude brzo do rozpočtu zařazena. Ovšem k uskutečnění tohoto slibu nedošlo jednak nepřízní vlády, jednak vinou poměrů na říšské radě a konečně – vypuknuvší válkou. V deputaci byli: Karel Wácha, okresní starosta, Adolf Wurm, obecní starosta, JUC. Al. Koubek, okresní tajemník; dále zástupci okresu a města Pacova a Červené Řečice se zástupci některých velkostatků.“

KOMENTÁŘ: Tento zápis, stejně jako několik dalších v průběhu následujících desetiletí, ukazuje na to, že se humpolečtí obyvatelé rozhodně nechtěli spokojit s konečnou stanicí a železničním spojením pouze s Německým (Havlíčkovým) Brodem. Podle plánu pocházejícího z počátku 20. století se měl Humpolec propojit železnicí s Pacovem, o této možnosti se uvažovalo ještě ve 30. letech 20. století. Po 1. světové

slavnostně vyzdobená železniční stanice Humpolec dne 1. září 1894

válce se připravovalo prodloužení tratě z Humpolce do Votic a trasa Votice–Humpolec měla být také součástí plánované železnice spojující Plzeň a Brno. Jiné prodloužení dráhy mělo vést z Humpolce do Dolních Kralovic.

Jak dnes víme, žádný z těchto plánů se neuskutečnil. Od poloviny 30. let 20. století se však jednalo o výstavbě „autostrády“: *„Místo projektované silnice [mělo by být napsáno železnice] Plzeň–Humpolec–Brno vyskytl se nový návrh na vybudování široké a upravené silnice – autostrády – tímtéž směrem, ale také směrem přes Německý Brod a Tišnov. Ale vše posud jen novinářské návrhy.“* Výstavba této silnice začala v roce 1939 a pokračovala během 40. let. Následně však byla přerušena, ale v roce 1967 došlo k obnovení stavebních prací. Úsek u Humpolce byl dostavěn jako jeden z posledních v roce 1980 a jeho zprovozněním byla propojena města Praha a Brno souvislou komunikací. Plánovanou páteřní železniční trasu tak po několika desetiletích nahradila dálnice D1, která má v současnosti pro Humpolec podstatně větší význam než lokální jednokolejka.

STALO SE… před 110 lety (podzim 1914 – První zisky Humpolce)

„Před blížící se zimou vysláni vládou rakouskou do Humpolce nakupovači přikrývek a suken hotových, kteří skoupili všechny zásoby starých hotových tovarů všech druhů i jakostí, z nich se šily přikrývky pro vojsko v poli a na vagony těchto věcí vozilo se z Humpolce za vojskem. Tento nákup starých hotových látek všech druhů, jež se již po léta povalovaly ve skladištích soukenických, protože jich nebylo možno vůbec prodati ani potřebovati, stal se prvním krokem k obohacení soukeníků humpoleckých, kteří tím zbavili se všech starých a nepotřebných výrobků svých za značné ceny. Odtud datují se první zisky humpoleckých soukeníků za války. Mnozí z nich prodali toho už starého a neodbytného zboží za mnoho desetitisíců…“

KOMENTÁŘ: Vraťme se ještě jednou do minulosti a do časů, kdy naopak železniční doprava ještě převažovala nad automobilovou. Z tohoto zápisu je patrné, že dráha, i když zde byla jen její konečná stanice, hrála důležitou roli ve spojení s okolním světem i ve válečných letech. Samozřejmě se z Humpolce jen nevyváželo, ale vlaky vozily náklady i zpět. V dalším záznamu totiž kronikář píše: *„Na počátku války vyrábělo se vše z vlny, jak bývalo předepsáno v míru, ale když nastal nedostatek i této suroviny, pracovalo se i z náhražek, z hadrů i ze starých tkanin, jež v celých vagonech vozily se do Humpolce, zde se třídily, trhaly, předly, soukaly a tkaly na výrobky zase nové…“* Díky tomu: *„…tak Humpolec za války místo aby ztichl, oživl a podobal se sopce, jež na všechny strany chrlí – vojenské obleky. Z této příčiny Humpolec válkou nezchudl, ale zbohatl. Z mistrův a soukeníků stali se válkou továrníci, z továrníků milionáři…“* Takový rozvoj poválečného Humpolce byl možný i díky železnici.

Vojtěch Novák

Uctění památky rodiny Evy Mráčkové, rozené Lüftschitzové

V Radničních listech naleznete pozvánku na letošní, již historicky druhé, pokládání Stolpersteinů v Humpolci. Povězme si něco o těch, jejichž památka bude uctěna. Členové připomínané rodiny do Humpolce přišli až za první republiky a téměř náhodně.

První se přistěhoval MUDr. Viktor Lüftschitz, narozený 10. března 1897 ve Voticích. Od 1. srpna 1924 zde zahájil lékařskou praxi jako nástupce po uznávaném MUDr. Jaroslavu Kašparovi. Dne 23. listopadu 1924 se oženil s MUDr. Kamilou Guthovou (narozenou 19. dubna 1898 na Žižkově). V Praze se jim 7. září 1926 narodila jediná dcera Eva. Rodiče se rozešli, než Evě byly dva roky. (Manželství definitivně rozvedeno 16. února 1932.) Eva byla svěřena do výchovy otce. V Humpolci vychodila obecnou školu a začala studovat gymnázium. Otec s dcerou bydleli do začátku okupace v dnešní Masarykově ulici v čp. 597. Později se přistěhovala Viktorova matka Kamila Lüftschitzová. Rodina byla zcela asimilovaná, Lüftschitz byl bez vyznání a Eva byla vychovávána v duchu masarykismu a čechoslovakismu a nebyla vedena k žádnému náboženství. Prarodiče ještě dodržovali hlavní židovské svátky, ale na Vánoce mívali stromeček. Lüftschitz měl velice rád vážnou hudbu, hrál na housle a k houslím vedl i dceru. Sama však vzpomínala, že úspěšná nebyla. O to více dosáhli v této oblasti její syn a vnuk, ale o tom dále.

Obdobně Metzlovi. JUDr. Otto Metzl převzal k 1. lednu 1932 advokátní kancelář po předčasně zemřelém JUDr. Arnoštu Steinerovi. Narodil se 25. března 1903 v Kamenici nad Lipou. Do Humpolce ho přivedlo výše zmíněné uvolněné místo. Ženatý byl s Hedvikou Mendlovou (narozenou 5. září 1909) a měli také pouze jednu dceru Věru (narozenou 31. května 1933). Hedvika byla též členkou tenisového klubu LTC. Rodina vlastnila dům čp. 90, který byl na přelomu 60. a 70. letech 20. století zbořen.

Dům čp. 90, ve kterém žila rodina Metzlova, kam byla vystěhována i rodina Lüftschitzova, a odkud šli všichni do transportu.

Stával zhruba na místě hlediště dnešního kina a pokračoval až na zahradu přilehlé mateřské školky.

Přišla druhá světová válka a všeobecně známé omezování a pronásledování Židů, které vyvrcholilo transporty.

Vůbec první židovskou humpoleckou obětí se stal ještě před transporty JUDr. Otto Metzl. Již 1. září 1939 mu byla nařízena takzvaná ochranná vazba s následným transportem do koncentračního tábora v Buchenwaldu u Weimaru, kam přijel 2. října. Označen byl č. 6828, bydlel v bloku 10 a pracoval jako nosič cihel a kamene. Z této doby se nám dochovalo několik dokumentů, například manželčin dopis s úvahou o emigraci. Zemřel 7. prosince 1940, byl spálen, urna byla zaslána do Humpolce a 30. prosince 1940 pohřbena na židovském hřbitově. Místo uložení není známo. V neznámé době se za Hedvikou Metzlovou přistěhovala matka Anna Mendlová.

Viktor Lüftschitz

Byt Lüftschizových zabrali Němci a původní obyvatelé se museli přestěhovat k Metzlovým. Lüftschitzovi bylo s účinností od 24. července 1940 odejmuto právo k výkonu lékařské praxe. Živil se kácením stromů a loupáním kůry. Eva byla vyloučena z gymnázia a musela chodit zametat chodníky. Tajně ji doučoval profesor z gymnázia Jaroslav Vávra. Se spolužáky se stýkat nesměla, scházet se mohli pouze mladí z židovských rodin. Dne 31. prosince 1940 přistoupila k českobratrské evangelické církvi a byla pokřtěná farářem Rudolfem Mahovským – pozdější obětí heydrichiády.

Hedvika Metzlová a Viktor Lüftschitz uzavřeli sňatek s vírou uchránění před transporty, jejichž čas nastal. Citujme vzpomínku Františka Vondráčka na Věru (omylem jmenovanou „Evička“) Metzlovou dochovanou projektem Paměť národa: *„Než je odváželi, tak Evička přiběhla a ten večer mi ještě přinesla knížku s věnováním. Oni si mysleli, že se ještě vrátí, ale na památku mi dala knížečku, dodnes ji mám schovanou. Boj o les se to jmenovalo. Tak jsme se rozloučili. To byla moje veliká kamarádka a ta už nosila hvězdu. Už se nevrátila, zahynula v Osvětimi.“* Všichni byli zařazeni do transportu AAc (pod č. 21–26) odjíždějícího z Kolína do Terezína 9. června 1942.

V Terezíně byla rodina rozdělena. Lüftschitz opět vykonával své povolání. Evu ubytovali v objektu L 410 určenému

manželé Eva a Ladislav Mráčkovi (1949)

českým dívkám. Ty se zde v rámci možností snažily žít – studovaly, navštěvovaly přednášky a koncerty, hrály divadlo a zpívaly.

První, koho Eva ztratila, byla babička Kamila Lüftschitzová a Anna Mendlová. Obě byly transportem By (pod č. 656 a 657) 26. října 1942 poslány do Osvětimi, kde byly zavražděny. Viktor Lüftschitz byl poslán transportem Ek (pod č. 846) 28. září 1944 do Osvětimi, pak byl převezen do Dachau a zemřel 23. února 1945 v Kauferingu. Eva v listopadu 2000 se svými blízkými Kaufering navštívila a s představitelem obce a občanského sdružení Landsberg im 20. Jahrhundert i místa posledních chvil svého otce. Na židovském hřbitově vězňů koncentračního tábora Kaufering byla umístěna Viktorova pamětní deska. Biologická matka Kamila se po rozvodu znovu provdala, jmenovala se Glückaufová. Eva se s ní setkala v Terezíně, ale i ona byla 20. ledna 1943 odvezena transportem Cq (pod č. 638) do Osvětimi a zavražděna.

Poslední odjely z Terezína Eva s nevlastní matkou Hedvikou a její dcerou Věrou. Stalo se tak transportem En (pod č. 1167–1169) 4. října 1944. Bezprostředně po příjezdu do Osvětimi byly na rampě rozděleny a Hedvika s dcerou zavražděny v plynové komoře. Eva byla poslána do Freibergu v Sasku do továrny na letadla. Asi v únoru 1945 byla přemístěna do Mauthausenu, kde se nakazila skvrnitým tyfem. Po osvobození byla vlakem převezena do pražské nemocnice na Bulovce. Po

deska Viktora Lüftschitze v Kauferingu

Věra Metzlová, Eva Lüftschitzová, Hedvika Lüftschitzová (ovdovělá Metzlová) a Viktor Lüftschitz

uzdravení krátce žila v Praze a potom se vrátila do Humpolce, kde dokončila gymnázium. Po maturitě chtěla dál studovat, na medicíně nebylo místo, tak nastoupila na Vysokou školu věd hospodářských, kterou však nedokončila. To již chodila s budoucím manželem Ladislavem Mráčkem, který byl v roce 1949 vyhozen z právnické fakulty. Po narození dcery Hany (5. září 1949) pracovala jako redaktorka. Pro svůj židovský původ byla v době procesu se Slánským vyhozena ze zaměstnání i ona. Dne 11. dubna 1952 se narodil syn Jan. Po další šikaně rodina odešla do pohraničí, nakonec se usadila v Horním Slavkově, kde manželé pracovali v zemědělství.

Eva následně dálkově vystudovala pedagogickou fakultu a od roku 1959 vyučovala jazyky v Horním Slavkově. Nejstarší, adoptovaná dcera, se stala družinářkou, dcera Hana veterinárním technikem a syn Jan vystudoval hru na housle na Pražské konzervatoři a AMU a působil jako koncertní mistr Symfonického orchestru hl. m. Prahy FOK. S manželkou Ludmilou, také houslistkou, mají syna houslového virtuóza Jana Mráčka ml. (narozen 9. července 1991). Ten patří k jednomu z nejvýraznějších talentů své generace, je nejmladším laureátem Mezinárodní soutěže Pražského jara 2010, získal několik mezinárodních ocenění, v roce 2011 byl nejmladším sólistou v historii SOČRu, od září 2016 získal post koncertního mistra České filharmonie a je členem souboru Lobkowicz Trio. Sólově vystupuje po celém světě.

Eva Mráčková zemřela 1. dubna 2005. Její vzpomínky jsou uchovány v Židovském muzeu a v Památníku Terezín.

Roku 1999 obdržel Ladislav Mráček od památníku Yad Vashem titul Spravedlivý mezi národy udělený za záchranu života kamaráda Petra Engelmanna, který utekl z transportu a válku přečkal u Ladislavových rodičů ve Lhotě u Svaté Anny.

Nyní bude na místo, kde stával dům, odkud připomínané oběti odešly do transportů, položeno sedm kamenů. Rodina bude symbolicky opět pohromadě.

Vladimír Staněk

Včerejší vzpomínky tu už zítra nemusí být: Julius Fučík a jeho humpolecká stopa

V ulicích našeho města je rozeseto mnoho pamětních desek, které mají zachovat památku na zdejší významné osobnosti nebo podstatná místa a události. Po některých důležitých postavách místní historie je pojmenována i ulice, podobně jako po těch, které známe ze školních hodin dějepisu a literatury. Ne vše však v Humpolci zůstává neměnné, jak to známe dnes. Masarykovu ulici byste například nehledali v dnešním prostoru, ale v současné ulici Jana Zábrany. Ostatně i Masarykova socha ze svého místa mizela a objevovala se podle aktuální politické situace. Také dnešní Masarykova ulice se nejprve jmenovala Nádražní, pak Štefánikova, posléze Revoluční, krátce Stalingradská, pak zas Revoluční. Svou ulici (či náměstí) zde měli Stalin, Gottwald, Šverma a také Julius Fučík. A právě u Fučíka (1903–1943) se můžeme chvilku zastavit.

Kromě ulice (dnešní Rašínova) zde bývala na tohoto komunistického národního hrdinu ještě jedna vzpomínka. Masivní pamětní deska, která připomínala, že v kůlně domu čp. 234 byly uchovávány motáky Fučíkova díla *Reportáž psaná na oprátce*.

Podle komunistické legendy později popravený novinář posílal části svého slavného díla z vězení za pomoci českého Němce Adolfa Kolínského, strážného SS, který sloužil ve věznici na Pankráci. Prostředky na psaní, záchodový papír a tužku, mu dodal dozorce Jaroslav Hora. Šlo ovšem také o to, kde v době protektorátu části reportáže ukrýt. A zde do příběhu vstupuje i humpolecká stopa v podobě podplukovníka Jaroslava Maršála, tehdy vězněného člena Obrany národa. Ten navrhl jako možnou cestu pro ukrytí nebo doručení motáků spolupracovat s jeho neteří Jiřinou Závodskou, provdanou Bohuslavovou. Ta skutečně krom strýcových dopisů vynesla i množství Fučíkových motáků, které nalezly úkryt u jejích rodičů v Humpolci v čp. 234. Ti nejprve schovávali části reportáže v dřevěné kůlně na dvorku, později je kvůli jejich uchování dali do zavařovacích lahví a zakopali k plotu do země.

Po konci války se uchovaných částí ujala vdova Gusta Fučíková, která začala manželovo dílo pořádat. Mělo se zde najít 106 stránek, později se dopátralo i pět dalších. Ale některé detaily příběhu se v různých zdrojích liší. V pamětech Gusty Fučíkové se například dozvíme o nalezení chybějících stran: *„Na jaře 1946 jsem vyprávěla o Julekovi na schůzi mládeže v Praze-Holešovicích. Po schůzi přišlo ke mně asi patnáctileté děvčátko a řeklo mi … že byla na jaře 1945 po našem osvobození náhodou na návštěvě v rodině Závodských v Humpolci … Vzala prý několik lístků do ruky a začetla se do nich … když ji volali domů. Jeden lístek nedočetla, ale protože ji jeho obsah velmi zajímal, vzala si ho s sebou…“*

Pamětní deska Milana Knoblocha (na snímku vlevo) byla na domě odhalena 16. května 1971. Podle zápisu v městské kronice vyslechlo pět set diváků proslovy, které uvozovaly nástup normalizace v ČSSR. Po roce 1989 již majitelům nepřišlo tak důležité odkazovat na tuto legendu a deska se přestěhovala na půdu humpoleckého Muzea dr. A. Hrdličky, kde je uchovávána dodnes.

Zdeněk Škrabánek

Ludmila Dvořáková

Narodila se 16. září 1934 v Poděbradech Marii a Janovi Heřmánkovým. Její otec byl litograf a vlastnil v Praze malou tiskárnu. Na konci března 1939 byl však z politických důvodů zatčen (někdo ho udal, že při mobilizaci v roce 1938 maloval protihitlerovská hesla na vlaky) a až do roku 1945 vězněn v koncentračních táborech. Za protektorátu vyrůstala malá Ludmila s matkou a bratrem Janem v Praze. Poslední rok války se ale rodina přestěhovala k prarodičům do Poděbrad. Zde Ludmila nastoupila do školy, kde vyučovaly řádové sestry. Ve čtvrté třídě složila úspěšně zkoušky na gymnázium, avšak z důvodu uvěznění jejího otce jí nebylo umožněno na školu nastoupit. To se podařilo až po válce, v roce 1948. Prestižní gymnázium v Poděbradech v té době mimo jiné poskytovalo studium dětem z rodin, které během války trpěly německou perzekucí. Jedním z jejích spolužáků byl i budoucí oscarový režisér Miloš Forman. V Poděbradech strávila rok a půl. Gymnaziální studia dokončila už v Praze. V poměrně mladém věku se seznámila se svým prvním manželem, se kterým záhy otěhotněla a v osmnácti letech porodila syna Břetislava. První manželství však skončilo rozvodem. Většinu života prožila s Jaroslavem Dvořákem. Potkali se ve Velešově u Větrného Jeníkova, kam s maminkou jezdily poté, co se po smrti tatínka v roce 1971 přestěhovaly do Jihlavy. S Jaroslavem se zde nakonec usadila. Vedle svých profesí měli i malé hospodářství.

Ludmilin osobní i profesní život, stejně tak jako život širší rodiny, ovlivnila emigrace jejího strýce Antonína Malinského v roce 1948 do západního Německa. Byl totiž členem protikomunistické buňky v České Lípě a získal informace, že jsou v hledáčku bezpečnostních složek. Podařilo se mu utéct společně s dalšími třemi členy této skupiny. Ostatní byli zatčeni a byl s nimi veden soudní proces. Byli odsouzeni k mnoha letům vězení. Její strýc Antonín byl odsouzen v nepřítomnosti. Jelikož byl o šest let starší než ona, měli mezi sebou spíše sourozenecký vztah. Po jeho odchodu komunisté zkonfiskovali polovinu domu prarodičů, která byla přepsaná na strýce. Ludmilina maminka tak musela jeho polovinu odkoupit, aby dům zůstal ve vlastnictví prarodičů a nenasadili jim tam žádného nájemníka. Osud Antonína Malinského byl velmi pohnutý. Z Německa odešel do Francie, kde se pak i z existenčních důvodů zapsal do cizinecké legie. Nakonec se oženil a usadil v Dánsku. Rodina s ním však neměla žádný kontakt až do 60. let. Léta liberalizace a pražského jara prožívala Ludmila v Praze. Pracovala tehdy v obchodě s výběrovým sklem. V září 1968 jim úřady dovolily vycestovat za maminčiným bratrem Antonínem do Dánska. V sedmdesátých letech se Ludmila přestěhovala na Vysočinu, odkud pocházel její tatínek. Zde až do důchodu pracovala jako prodavačka v potravinách. I když Ludmila Dvořáková v letošním roce oslaví další kulatiny, je stále velmi vitální a má spoustu zájmů. Ve volném čase ráda čte nebo poslouchá klasickou hudbu, zejména Borodina, Bacha a Beethovena. Její zálibou je též výtvarné umění. Její pokoj v humpoleckém domově důchodců zdobí například obrazy Vlastimila Punčocháře, se kterým ji pojí dlouholeté přátelství. Miluje svou rodinu, se kterou se často vídá. Radost jí činí vnoučata a pravnoučata. Je také stále v kontaktu s potomky svého strýce z Dánska.

Miloslava Kořínková

Miloslava Kořínková, za svobodna Krtková, se narodila 13. prosince 1946 blízko Zahrádky u Ledče nad Sázavou. Pocházela ze čtyř dětí a byla druhá nejmladší. Společně s rodiči vyrůstali v domě, který byl postaven v roce 1939. Rodiče měli hospodářství o výměře čtyři hektary. V letech 1952–1960 navštěvovala školu v Zahrádce, která byla založena v roce 1920. Protože do této školy chodilo velké množství dětí, výuka probíhala „na směny“ dopoledne a odpoledne. Po otevření dalších základních škol v okolních obcích již školní docházka probíhala standardním způsobem. Základní školu ukončila ve svých 13 letech absolvováním osmé třídy. Po základní škole nastoupila v roce 1960 na učební obor tkadlena, který ukončila v roce 1962 v patnácti letech. V tuto dobu již věděli, že Zahrádka bude zatopena a budou muset odejít. Každý se s touto situací vyrovnával po svém. Hned po vyučení nastoupila do práce do podniku Sukno, kde pracovala až do roku 2002. V práci se seznámila se svou nejlepší kamarádkou Janou. Pracovala na pozici tkadleny zhruba 25 let, kvůli zdravotním problémům později přešla na pozici vedoucí výstupní kontroly. S manželem se vzali v roce 1966 a jsou spolu dodnes. Mají tři děti. V roce 1969, kdy odcházela první etapa obyvatel ze Zahrádky, si s manželem stavěli rodinný dům v Humpolci. Ještě v tomto roce se do Humpolce přestěhovali se svými prarodiči, o které se starala. Rodiče Miloslavy odešli ze Zahrádky v roce 1976 a šli bydlet za svými dětmi. Dnes Miloslava bydlí stále v domě v Humpolci se svým manželem, kam je chodí navštěvovat jejich děti, sedm vnoučat a čtyři pravnoučata, která jí dělají největší radost. Ráda luští křížovky, sudoku, čte, ale nejraději vaří a peče pro svou rodinu. Se svými sourozenci se stále vídá a užívá si zaslouženého důchodu. Do rodné Zahrádky se stále ráda vrací.

František Outrata

František Outrata se narodil 23. ledna 1936 v obci Martínkov, nedaleko Třebíče. Zde vyrůstal a prožil část svého života se svou rodinou a dvěma sourozenci. Vystudoval zde také základní školu. Poté pokračoval ve studiu na obchodní akademii ve Znojmě. V roce 1954 odmaturoval a dostal umístěnku do ČSAD Moravské Budějovice, kde měl dělat plánovače. Také ho ale čekal nástup do vojenské služby v Jihlavě. Po návratu z vojny se dozvěděl, že bude zaměstnán v ČSAD v Humpolci jako vedoucí osobní přepravy. Od roku 1958 tedy žije v Humpolci. V roce 1960 se oženil se svou ženou, se kterou žije dodnes. Znali se od mládí, oba pocházeli z Martínkova. Společně vychovali jednu dceru. František vedl velmi aktivní život. Při svém zaměstnání se věnoval i působení v Tělovýchovné jednotě Jiskra. Třikrát se zúčastnil spartakiády v Praze jako vedoucí družiny. Několikrát podnikl pochod Praha–Prčice, ostatně turistika byla vždy jeho velkým koníčkem. Stále je velmi aktivní, se svými přáteli chodí hrát stolní tenis. Od roku 1996 je v důchodu a svůj volný čas tráví se svojí rodinou a přáteli.

František Randa

Narodil se 9. dubna 1932 v Záhoří, v tehdejším okrese Humpolec. Jeho otec pocházel z hospodářství v obci Záhoří, maminka se přivdala z nedaleké obce Žirov. Měl dva starší sourozence, o deset let staršího bratra a o dvanáct let starší sestru. Od září 1938 nastoupil do obecné školy v Mladých Bříštích, v době, kdy ještě byla Československá republika. Necelé dva kilometry vzdálenou obecnou školu navštěvoval čtyři roky. Po ukončení obecné školy v roce 1942 nastoupil do Humpolce do místní chlapecké měšťanské školy (současná ZŠ Hálkova). Z důvodu druhé světové války navštěvoval měšťanku takzvaně na směny, protože bylo hodně dětí a málo místa ve škole – ve druhé místní měšťanské škole sídlil Hitlerjugend. Po absolvování měšťanské školy začal chodit do rolnické školy v Humpolci na Dusilově, kdy byl již ubytován na internátě. Po absolutoriu této školy nastoupil na vysokou školu zemědělskou v Dejvicích na agronomickou fakultu. V tomto období musel absolvovat i povinnou vojenskou přípravu, kdy museli studenti každý čtvrtek chodit ve vojenských uniformách do školy. Během této vojenské přípravy byl školen jako dělostřelec. Ale našel si i čas na věnování se sportu, a to především nohejbalu. Po vystudování vysoké školy nastoupil jako učitel rostlinné výroby na zemědělské škole technické (bývalé rolnické) škole v Humpolci, kde byl v roce 1961 jmenován ředitelem. V tomto období se oženil a bydlel se svojí paní u jejích rodičů ve Zbinohách. V šedesátých letech se škola postupně stěhovala z budovy na Dusilově do budovy bývalého okresního úřadu ve Školní ulici. Zde mladí manželé získali služební byt. Později si svépomocí postavili rodinný domek nedaleko školního statku. Po roce 1968 neprošel takzvanými prověrkami a musel odejít ze školství do praxe. Bylo mu přiděleno místo agronoma nejprve v Petrovicích a poté v Želivě, kde pracoval dvacet let. Těmito prověrkami neprošlo více jeho kolegů a museli ze školy odejít. Důvodem bylo to, že nezabránili vytváření jezdeckého oddílu, který společně se školním statkem podporovali. Tato sportovní disciplína měla velký úspěch a mnoho učitelů se jí věnovalo i ve svém volném čase. Učili jezdectví nejen žáky, ale i ostatní zájemce. Především tehdejšímu režimu vadila podpora učitelů a ředitele takzvané selské jízdy. Po roce 1989 se mohl vrátit zpět do školství, ale to již nechtěl, protože se mu blížil odchod do důchodu, to se psal rok 1992. Ale přesto dále pracoval v poradenské firmě, kterou založili se svým přítelem. Jako poradce v zemědělství působil dalších dvacet let. V posledních deseti letech se věnoval svým velkým koníčkům, což byla zahrada a práce v lese. V červenci letošního roku zemřel.

Osobnosti zveřejněné v tomto čísle Zálesí jsou pamětníci, kteří byli ochotni podělit se o své vzpomínky se žáky a studenty čtyř humpoleckých škol v rámci čtvrtého ročníku projektu organizace Post Bellum s názvem Příběhy našich sousedů v Humpolci. Životopis Ludmily Dvořákové vypracovali studenti Gymnázia dr. Aleše Hrdličky, Humpolec Ema Kavříková, Tereza Honzlová, Daniel Reynek, Jeremiáš Plhoň a Barbora Ogounová; životopis Miloslavy Kořínkové vypracovali žáci ZŠ Humpolec, Hálkova Zuzana Eiglová, Dominik Kořínek, Tereza Svobodová, Vojtěch Jírů a Tobiáš Lojka; životopis Františka Outraty vypracovali studenti Střední školy informatiky a cestovního ruchu SČMSD, Humpolec Lukáš Novák a Luděk Novotný; životopis Františka Randy vypracovali studenti České zemědělské akademie v Humpolci Tomáš Kos, Jan Řehoř, Václav Šustr, Aleš Sůva a Matěj Novák. Pro účely Zálesí redakčně zkrátila a upravila Aneta Slavíková. Originální výstupy jsou na webu www.pribehynasichsousedů.cz.

Stala se ze mě žákyně

Blíží se konec prázdnin a s ním i začátek nového školního roku. Pro mě velmi důležitý okamžik, jelikož jdu do školy poprvé. Rodiče si se mnou o škole povídají a na školu mě připravují. Hodně se mi věnuje hlavně maminka, která je s námi doma, protože mám ještě tříletého brášku Káju. O škole si povídáme už od mých šesti let, které jsem měla v lednu a kdy jsem k narozeninám dostala červenou školní aktovku. Měla jsem z ní velkou radost, dost často jsem ji nosila na zádech a na školu si doma hrála.

Do školky jsem nechodila, a tak se moc těším na ostatní děti. V domě, kde bydlíme, mám ještě kamarádku Zuzku, která jde také do první třídy jako já. Spolu si také hrajeme s panenkami, které jsme nyní vyměnily za papíry a tužky, učíme se psát různá písmenka a číslice, zkrátka si hrajeme hlavně na školu.

Do 1. září zbývají poslední dva dny. S maminkou jdeme nakupovat ještě nějaké nezbytnosti. V obchodě s látkami jsem si vybrala pestrobarevnou látku na sáček na přezůvky, který mi maminka ušije. Je tam hlavně žlutá, modrá a oranžová barva, které mám moc ráda. K červené aktovce na záda bude pasovat. Maminka mi koupila také novou bledě modrou stuhu do vlasů, aby se mi hodila k pleteným žlutým šatům s modrými kytičkami, které si vezmu první den do školy. Každá malá slečna má ve vlasech velkou mašli, Zuzce jsem vždy záviděla, že má dvě mašle, protože má dlouhé vlasy a maminka jí plete dva copánky.

Je večer 31. srpna a já nemohu usnout, na ráno do školy mám vše připravené, ale hlavou se mi honí myšlenky, jaká bude paní učitelka a jaké budou ostatní děti? Nakonec jsem usnula, ale najednou jako z dálky slyším maminky hlas: „Jani, vstávej, už je čas, jdeš poprvé do školy."

S modrou mašlí

Rychle vyskočím, sundám si košilku a jdu se umýt. Maminka již připravila snídani, a tak se do ní s chutí pouštím. Ještě pořádně učesat, připnout se sponkou modrou mašli, která se hodí k šatům, a vyrážíme. Zvoním na Zuzku, která bydlí o patro výš, a jdeme společně s maminkami a malým bráškou do školy, kterou nemáme daleko. Před budovou nás rozdělují podle tříd, a jelikož je nás hodně, jsme se Zuzkou ve třídě 1. E. Starší děti nás vedou na místo, chodby se nám zdají být velmi vysoké, ve třídě je už plno dětí, ještě zbývá čtvrtá lavice u okna, kam se Zuzkou zamíříme a posadíme se. Tašky jsme si pověsily na háček u lavice. Jsme plné očekávání, prohlížím si pestrobarevné nástěnky ve třídě, jsou tam obrázky s písmenky.

Dívám se po třídě a vidím další kamarádky, které bydlí v naší ulici. Je to Madla a Kamila. Jsem moc ráda, že jsou také v naší třídě, alespoň už někoho znám. Pak vchází paní učitelka a mile nás pozdraví. Odpovídáme a zdravíme také.

První třída Jany Reichertové: autorka je na snímku v dolní řadě, pátá zprava.
(Foto: archiv autorky)

Paní učitelka nás podle abecedy začala číst a požádala nás, abychom vstali a představili se, tím se navzájem všichni poznali. Je nás ve třídě 30 žáků, takže představování trvá dost dlouho, celou první hodinu, kterou ukončilo první zvonění na přestávku. Druhou hodinu nám paní učitelka povídá, co nás v tomto školním roce čeká a co si máme přinést druhý den do školy. Poté už si pro nás rodiče přišli a my plné dojmů jsme povídaly jedna přes druhou.

To byl můj první školní den. Psal se rok 1954, tedy právě před 70 lety. Od té doby uplynulo hodně času, ale vzpomínky zůstávají. Se Zuzkou, Madlou a Kamilou udržujeme přátelství stále, i když se naše cesty rozdělily a každá bydlíme někde jinde. Madla až v USA ve městě New Haven, ale v době počítačů to i pro nás seniorky není žádný problém. Už jsme několikrát strávily všechny čtyři společně pár dní po Česku. S ostatními spolužáky se stále setkáváme na přátelských školních srazech, loni to bylo 60 let, kdy jsme základní školu opustili a každý šel za svým osudem.

Jana Reichertová

Jana Reichertová (76) pochází z Chomutova, v roce 2011 se s manželem přestěhovali z Prahy do Humpolce. Výběr jejích aktivit a koníčků daleko přesahuje prostor pro tento medailonek. Ráda cvičí, tancuje country tance, čte i píše. Jako místopředsedkyně spolku Senioři ČR v Humpolci spoluorganizuje a propaguje akce, které se konají pro seniory. Svůj čas věnuje také rodině. Má za sebou literární úspěchy, například v soutěži Knihovna jako ostrov, kterou vyhlásila humpolecká Knihovna Jiřiny Zábranové ke svým stým narozeninám, vyhrála s povídkou v kategorii 60+.

Z podzimní krajiny pohádka

O svatém Augustinu opouští léto krajinu. A tak po 28. srpnu již nečekáme letní teploty zvoucí k břehům rybníků, zároveň však neklesáme na mysli, jelikož podzimní rovnodennost (22. září) nám leckdy dokáže svým „babím létem“ vykouzlit z krajiny pohádku.

Září je tak měsícem kouzel. Barvy a vůně nás sytí a obklopují na každém kroku. Vítr se stará, aby se nám před očima roztančily barevné koruny listnatých stromů při pohledu do kopců a údolí. Pod nohama nám ukazují svou barevnou představivost

plody všeho druhu a – kvete ještě něco? To víte, že ano. Na svých obdivných toulkách přírodou si můžeme přičichnout tu k vratiči a rmenu, tu k pcháči a zlatobýlu. Kvete starček i břečťan. A v lesích potkáváme toliko barevných holubinek! Však se jim ne nadarmo říká Květy lesa. A na našich zahrádkách kromě jiného rozkvétá a voní hrášek, který jsme si zaseli o prázdninách. Pamatujete?

„Nechceš cuketu?“ zdraví se sousedé na potkání a jsou rádi za každý nový cuketový recept. U nás vyhrálo vepřo-knedlo-cukýno, kdy cuketu oloupeme, nastrouháme nahrubo, na sádle dozlatova osmažíme cibulku, přidáme cuketu a orestujeme se solí a kmínem. Podlijeme vodou a asi 20 minut dusíme. Na závěr dochutíme cukrem, octem a solí. Zářijové kouzlo je hotovo, dobrou chuť!

Říjen je měsícem blahobytu. Sklízí se, co se doposud nesklidilo, doma i v přírodě. Vytváříme si zásobičky jako naši přátelé v říši zvířat a bez ukládání se k zimnímu spánku zavařujeme, kvasíme, mrazíme, pálíme… Zatímco plazi již zalézají do děr, puklin a pod kořeny stromů. Stejně tak i síla bylinek se přesouvá zpět do kořenů. V říjnu tak povětšinou sbíráme již jen léčivé kořeny a plody. Vděčným plodem ku zpracování se v posledních letech stává ačokča. Chutí nám může připomínat bílou papriku a okurku zároveň. Hezky křupe a nejlepší a léčivá (na cukrovku, cholesterol a vysoký tlak) je čerstvá. Jíst ji můžeme úplně celou, dokud má bílá semínka. Jakmile semínka již dozrají dočerna, vyloupneme je, schováme na jaro, slupneme zbytek ačokči a na zimu si ji můžeme zavařit s rajčaty, s okurkami či je použijeme místo paprik do leča – je

jemnější. Pozor však na mrazíky. Ačokča je rostlina teplomilná. Při prvním mrazu se s námi rozloučí.

Listopad je měsícem usínání přírody. Zásoby na zimu jsou nastřádané a po nocích již začínají přicházet ony první mrazy. Ke konci listopadu se zima vkrádá i přes den, a tak i naše zahrádky již počínají zívat a pokukovat po odpočinku. Když do své vkročíme, může nám připadat smutná, pustá, ale opak je pravdou. Všude kolem nás to žije a ledacos zajímavého se můžeme dozvědět. Ku příkladu nám stromy a keře již nyní umí říci, jak budou kvést na jaře, kolik asi úrody nám nabídnou, když se jim bude dobře dařit. Květní pupeny se totiž zakládají již na podzim. Jsou takové „baculatější“ než pupeny listové a podle jejich množství si již nyní můžeme představit, jak nádherně na jaře rozkvetou. A sami tu také nejsme. Přezimující hmyz se totiž poschovával, kde mohl – všude kolem nás. V různých svých stádiích vývoje si zalezl do půdy, do rostlin a leckterých

štěrbin. I my můžeme k oživení své zahrádky v zimě přispět jednoduchými detaily. Tu necháme hromádku listí, se kterou nebudeme celou zimu hýbat. Tu necháme trochu dřeva, ke kterému nemůže vlhko, a uvidíte, kolik života se vám na zahradě objeví. Živočichové si začínají střádat svůj tělní tuk zhruba měsíc před začátkem zimního spánku a hledat si vhodné místečko. Tak proč ne třeba na vaší zahrádce? Inu, znovu se projdeme a všem, kteří tu s námi jsou, můžeme popřát dobrou noc.

Hana Havelková

Zlatou podkovu vnímám hlavně jako sportovní a společenskou událost

Není divu, že Ladislav Vrátný směřoval své životní kroky k zemědělství. Vyrůstal v Hubenově u Jihlavy, kde jeho rodiče měli zemědělské hospodářství a k tomu samozřejmě patřil i pár tažných koní. Od prvních samostatných kroků pomáhal při všech pracích, a tak volba zemědělské školy v Havlíčkově Brodě byla naprosto přirozená. Po studiích ale k jeho překvapení dostal místo účetního na havlíčkobrodském školním statku. „Ekonom nebo účetní, to rozhodně nebyla moje volba. Shodou okolností ale tehdejší ekonom odcházel na vojnu a ředitel školy si místo něj vybral mě. Měl jsem výhrady, ale nedostal jsem moc na vybranou. V té době mě vůbec nenapadlo, že mi tohle pracovní zařazení už zůstane," vzpomínal Vrátný. Po vojně dostal umístěnku na Školní statek v Humpolci, znovu na pozici ekonoma, kde působil až do penze. K tomu stál na samém počátku koňáckých závodů známých jako Zlatá podkova. Jako předseda organizačního výboru se desítky let zasluhoval o jejich podobu, konání a především o jejich přetrvání do současnosti. Finále Zlaté podkovy se v Humpolci uskutečnilo k závěru srpna už po devětapadesáté.

Ladislav Vrátný

Jeho životní příběh ukazuje, jak si ve chvílích, které se nevyvíjely úplně tak, jak by si sám představoval, uměl poradit a vlastně v nich najít to dobré: musel začít pracovat jako ekonom, tak si ještě dálkově doplnil vzdělání a vystudoval střední ekonomickou školu. V Humpolci se po vojně ocitl poprvé, a jak přiznal, cítil se tu trochu osamocený. Měl ovšem štěstí, i když mu šel trochu naproti, když potkal zajímavou slečnu. Za necelé čtyři roky později byla svatba – a před třemi roky s rodinou oslavili diamantovou svatbu. Dnes mu je osmaosmdesát let, rád jezdí na kole a stále se aktivně zajímá nejen o dění kolem Zlaté podkovy.

Ladislav Vrátný zdůraznil, že Zlatá podkova v Humpolci je výsledkem práce mnoha ochotných spolupracovníků, mnoha profesí a odborností. Faktem ale je, že právě on vtiskl koňáckému finále, na které se do Humpolce už bezmála šedesát let sjíždí kolem dvou tisíc diváků, jeho podobu i atmosféru a že nebýt jeho nasazení, možná by už Zlatá podkova řadu let neexistovala. „Pamatuji si na šedesátá léta minulého století, kdy tady po okolí začaly vznikat jezdecké kluby. V té době Zemědělské noviny zakládaly různé soutěže a mezi nimi právě i jezdeckou soutěž nazvanou Zlatá podkova. U nás v Humpolci se tehdy pan inženýr Vojtěch Jirsa zasloužil o vznik jezdeckého klubu Juvena. První čtyři finále Zlaté podkovy byly v Přerově, jenže pak se soutěž tak rozrostla, že se hledalo nové místo. Uvažovalo se i o tom, že by se finále každý rok konalo jinde," vyprávěl Vrátný.

Měl to být právě Vojtěch Jirsa, alespoň tak na to Ladislav Vrátný vzpomíná, který navrhl, že by se páté finále v roce 1970 mohlo konat v Humpolci. A dodal, že právě Vojtěch Jirsa a Zdeněk Koten byli u rozhodnutí a pak u spolupořadatelství pátého, ale v Humpolci prvního, finále Zlaté podkovy. „No a já jsem se stal předsedou organizačního výboru," usmál se Ladislav Vrátný. Tenkrát se ale smát nestíhal. Vedle svého zaměstnání musel s organizačním výborem zajistit vše nutné, aby se v Humpolci sportovní soutěž uskutečnila na odpovídající úrovni. „Je pravda, že Zemědělské noviny jako hlavní pořadatel měly velkou výhodu v možnostech, jak denně informovat zájemce o přihláškách do soutěže i ve všeobecné informovanosti řekl bych divácké části. Přesto na náš organizační tým zůstalo hodně podstatné a někdy navíc dočista mravenčí práce. Myslím, že se

první finále povedlo a že to zásadně přispělo k rozhodnutí, že další celostátní finále Zlaté podkovy budou už napříště právě v Humpolci," přiblížil Vrátný.

Místem, kde se vše historicky odehrává, je kolbiště Dusilov. A právě to prošlo za desítky let obrovskými změnami. Ladislav Vrátný nastínil, že zpočátku se využívaly terénní překážky, protože Zlatá podkova byla soutěží pro zaměstnance zemědělských škol a podniků a hostila jen tažné koně. Později, a to souviselo i s rozšířením řad soutěžících a obecně se změnami pravidel a také charakterem soutěže, se několikrát měnit terén a samozřejmě vznikly i nové překážky.

Každoročně se na závody do Humpolce hlásí plus minus sto sedlových koní a kolem dvaceti až třiceti spřežení – zajímavostí je, že v osmdesátých letech nastal významný úbytek koní, a tak i Zlatá podkova přišla na několik let o soutěže čtyřspřeží. Ačkoliv se závody pochopitelně proměňovaly, jejich princip podle Vrátného zůstává. „Zlatou podkovu stále vnímám jako sportovní soutěž, která svou strukturou přímo umožňuje výchovu jezdců od mládeže až po vyspělé amatérské jezdce a jejich sportovní vyžití. Vyšší soutěže patří jiným pořadatelům. Můžeme se pochlubit třeba tím, že tři jezdci, kteří vyšli ze Zlaté podkovy, patří mezi účastníky olympijských her," dodal.

Za dobu konání Zlaté podkovy se podle slov Ladislava Vrátného zrodila krásná tradice, která se pro všechny pořadatele stala srdeční záležitostí. Zároveň vzpomněl na zlomová devadesátá léta. „Tehdy zanikly, a to bez náhrady, Zemědělské noviny jakožto hlavní pořadatel soutěže a garant financí. A nic se nedělo, bylo ticho. Tak jsem tenkrát přišel za ředitelem Školního statku a zeptal se ho, jestli budeme Zlatou podkovu pořádat, jestli jsme schopni vzít to na sebe a že bych byl ochotný se o to postarat. Dostal jsem svolení a začal jsem tedy řešit, co by se dalo dělat," vyprávěl.

A tak v roce 1996 vznikla nezisková organizace – obecně prospěšná společnost Soutěže podkovy, kdy se hlavním pořadatelem závodů stal Školní statek Humpolec. To znamenalo vznik správní rady zastoupené Školním statkem, Českou zemědělskou akademií, jezdeckým klubem a městem Humpolec a také vznik sportovně-technické komise, kde zasedli pořadatelé kvalifikačních kol a všichni souhlasili s tím, že se do toho půjde. „Již od prvních ročníků Zlaté podkovy byla snaha, aby finále v Humpolci nebylo jenom sportovní, ale také kulturní a společenskou událostí. K tomu jistě patří koncert a mažoretky na náměstí a průvod jezdců městem a samozřejmě také lunaparky a občerstvení u kolbiště. Vždy jsme se snažili, aby finále bylo také příležitostí pro setkávání příznivců jezdeckého sportu, ale i všech přátel Humpolce," zdůraznil Vrátný s tím, že k tomu je stále potřeba pomoc a podpora radnice města a také všech sponzorů.

První předseda organizačního výboru Zlaté podkovy se podstatně podílel na výběru svého nástupce a také jemu předal jak pracovní povinnosti, tak Zlatou podkovu: Jiří Klubal, ekonom Školního statku Humpolec a ředitel Soutěže podkovy, o. p. s., je ve funkci dodnes.

Letos v listopadu, tedy necelý rok před kulatým výročím finále Zlaté podkovy, převezme Ladislav Vrátný za své zásluhy a dlouholetou činnost pro unikátní koňáckou soutěž ocenění od hejtmana Kraje Vysočina.

Aneta Slavíková

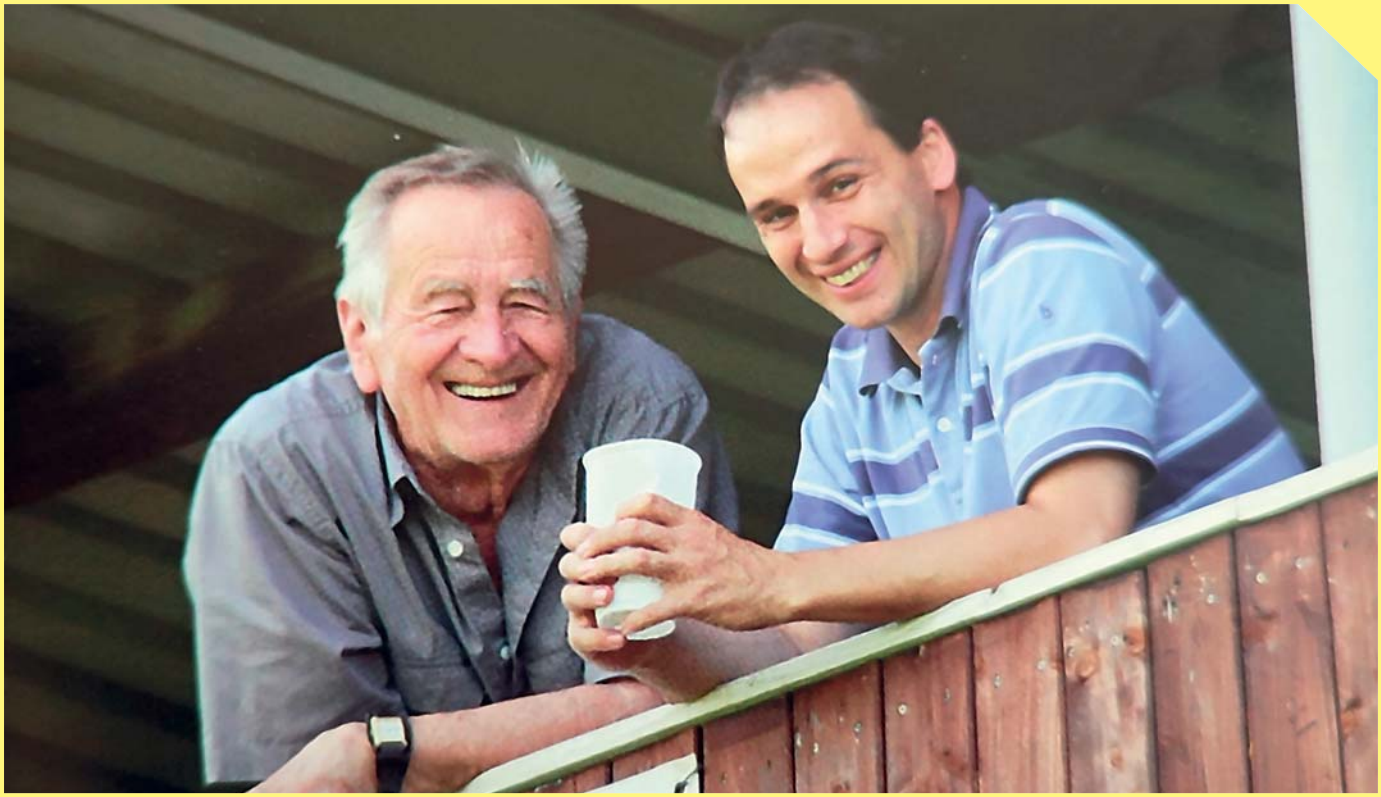

Ladislav Vrátný a Jiří Klubal (zleva): bývalý a současný ředitel o. p. s. Soutěže podkovy

Soutěžní kvíz

Do podzimního čísla Zálesí připravila 8smička – zóna pro umění soutěžní 8smičkový kvíz i cenu pro tři vítěze. Úspěšní luštitelé se mohou těšit buď na populární 8smičkovou plátěnou tašku + dárkovou vstupenku pro dvě osoby, nebo na červenou čepici FANouš + dárkovou vstupenku pro dvě osoby, anebo na originální plecháček černý jako 8smička + dárkovou vstupenku pro dvě osoby. Vaše odpovědi zašlete s uvedením předmětu Hrajeme si – podzim na e-mail mekis@infohumpolec.cz nebo ji doručte osobně s uvedením vašeho jména a kontaktních údajů (e-mail nebo telefon) do infocentra. Ze správných odpovědí doručených do 31. října 2024 vybereme tři vítěze. Jména šťastlivců i správné odpovědi zveřejníme v zimním vydání Zálesí.

8sm otázek o 8smičce

1. Jak vysoký je 8smičkový komín?
a) 23 metrů
b) 88 metrů
c) 47 metrů

2. Jaké je vstupné na 8smičkové výstavy?
a) 88 Kč
b) 8 Kč
c) 808 Kč

3. Kdy se 8smička otevřela?
a) 18. 4. 2016
b) 18. 4. 2018
c) 18. 4. 2020

4. Jaký umělec či umělkyně se v 8smičce aktuálně představuje?
a) David Černý
b) Jan Zrzavý
c) Zorka Ságlová

5. Co je to 8smička LIGHT?
a) značka cigaret
b) další výstavní prostor ve výloze bývalé trafiky
c) dietní program

6. Kde se nachází socha Dlask a Mlask jedou spolu na Riviéru?
a) u rybníka Dvorák
b) na kruhovém objezdu
c) na Dolním náměstí

7. Kde se můžete setkat s fotografiemi Evy Bystrianské?
a) v 8smičce
b) po celém Humpolci
c) v muzeu

8. O jakém umělci vydává 8smička soupis kompletního díla „Pracoval jsem mnoho“?
a) o Bohuslavu Reynkovi
b) o Janu Zrzavém
c) o Josefu Čapkovi

Černá továrna s nepřehlédnutelným komínem – svítícím majákem umění. To je 8smička, zóna pro umění, která již několik let obohacuje kulturní život (nejen) v Humpolci. Originální výstavy, kurzy pro děti i dospělé, jedinečná sbírka českého umění, zájem o veřejný prostor, ale i skvělá kavárna a knihkupectví – 8smička je zkrátka místem, které při každé návštěvě nabídne něco nového. Skutečný zážitek pro všechny smysly.

Výherce minulé křížovky: **Ivona Žáčková**

Výherkyně obdržela dvoudenní vstupenku na Bernard Fest 2024, kterou věnoval Rodinný pivovar Bernard. Blahopřejeme!

Správné odpovědi: 1. Belgie, 2. Bohemian, 3. Držte/Držme, 4. Pivnice, 5. Lavina, 6. Varna, 7. Sladovna, 8. Free, 9. Rozhledna, 10. Cestou, 11. Tanky. Tajenka: Bernard Fest

Pro děti i dospělé **Vstup zdarma**

NOC VĚDCŮ

Noc vědců v Humpolci

PROMĚNA / 27. 9. 2024 / 17-22 hod

Zkoumejte, objevujte, bavte se poznáváním na **ZŠ Hradská, v Knihovně Jiřiny Zábranové a v Muzeu dr. A. Hrdličky**. Navštivte všechna tři místa a zařaďte se do slosování o věcné ceny.

www.nocvedcu.cz/humpolec

101162282 — METAMORPHOSIS — HORIZON-MSCA-2023-CITIZENS-01

Funded by the European Union

A nyní otočte a zalistujte Radničními listy